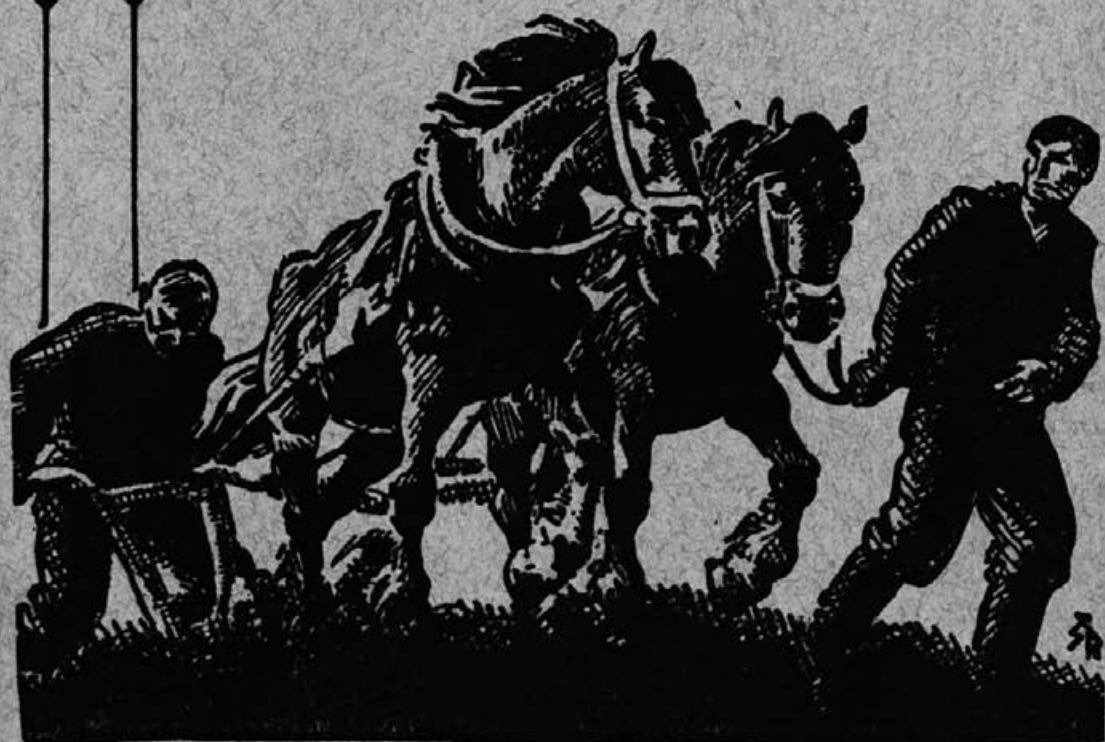

ŠT. 8. • AVGUST 1940 • L. XVII.

M E S E Č N I K
Z A K M E T S K O
P R O S V E T O

G R U D A

VSEBINA

Lozje Rukli: Večerni spev (pesem) — Marija Šetinc: Slovensko narodno vprašanje je kmetjsko vprašanje — Alojz Šavora: Čez hribe in doline — † Dr. Riko Fux — Ivan Slapar: Sovjetska Rusija — Frančka: Mislimo na svojo bodočnost — Za šivanje in ročna dela — Za bodoče matere — Naš vrt — Za kuhinjo — Praktični nasveti — Za naše zdravje — Matija Dolničar: Groza v hruški — Izidor Korobač: Mežnar Brkljač — Slovenska kmetjska mladina na delu — Razlaga tujih besed — Ferdo Godina: Boj na Tratah — Kmetič: Moja pesem (pesem) — Ivan Nemeč: Sreča v valovih (povest) — Za prosti čas naj pride smeh v vas

Mesečnik za kmetjsko prosveto ● Izhaja vsak mesec ● Celoletna naročnina din 25.—, posamezna številka din 3.— ● Rokopisov ne vračamo ● Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: Uredništvo »Grude«, Ljubljana, Pražakova ulica 11 ● Uprava »Grude« je v Ljubljani, Pražakova ulica 11, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe) ● Poštno čekovni račun »Grude« ima št. 13.440
Urednik: Ivan Kronovšek ● Izdaja Zveza kmetjskih fantov in deklet, oba v Ljubljani ● Tiska Tiskarna Slatnar, d. z o. z. (Vođnik in Knez), Kamnik

Spolno življenje. Pred časom je pod tem naslovom izšla knjiga, ki jo je spisal Marjan Bohorič. Za nekaj uvod je pisec postavil geslo: »Povejmo ljudem resnico in obvarovali jih bomo pred lažjo in zablodami.« Knjiga v glavnem obravnava vse, kar spada v področje spolnega vprašanja in se pisec

tudi naslanja na razna tozadevna svetovna dela. Čeprav se z nekaterimi trditvami popolnoma ne strinjamo, je vendar knjiga za resne ljudi važen prispevek k razjasnitvi tega problema. Knjiga se naroča na naslov: Deziderij Mizerit, Zidani most in stane 10.— dinarjev.

Oglas!

Današnje razmere zahtevajo od našega kmeta, da svoje PRIDELKE PODVOJL. Dober pripomoček so RUŠKA UMETNA GNOJILA.

Za ozimna žita, travnike, vinograde, sadonosnike — NITROFOSKAL Z, 8:12:8
za krompir NITROFOSKAL II, 4: 8:8
za povrtnino NITROFOSKAL I, 8: 6:8

Za vse kulture, ki rabijo dušik, je APNENI DUŠIK za naše razmere in podnebje najučinkovitejše in nacennejše dušično gnojilo.

Plevel v ozimnah in jarih uničujemo z neoljenim apnenim dušikom, ki uničuje tudi razne škodljivce in golazen (muhe v smetišču in gnojnici) ter pospešuje kompostiranje in desinfekcijo organskih odpadkov.

Vsa strokovna navodila prejme vsak kmetovalec, ki se zanima za pravilno uporabo umetnih gnojil — pri:

Tvornica za dušik d. d. Ruše v Rušah

GRUDA

M E S E Č N I K Z A K M E T S K O P R O S V E T O

8.

AVGUST 1940

XVII.

Lojze Rukli:

Večerni spev

*Tako ves sam stojim ob oknu,
kjer nagelj kot nekoč dehti;
pomladno srečo vidim v cvetju
in v srcu se spomin budi...*

*Kako cvetelo je to cvetje
in pil sem srečen ta opoj.
Od okna čul sem tiho petje,
ki srcu dalo je pokoj.*

*Jesen prišla bo, in poletje
odšlo bo s travnikov, z vasi,
megla pokrila bo vse cvetje,
ker moje ljubice več ni...*

*Glej, nagelj še dehti; a petje
utihnilo je vekomaj,
nad ljubico se dviga cvetje:
gomila krije zdaj moj raj.*

Marija Šetinc:

Slovensko narodno vprašanje je kmetsko vprašanje

Kadarkoli se pripravlja rešitev narodnega vprašanja, ga je treba izvesti tako, da bo z rešitvijo zadovoljna večina naroda. Ker pri nas n. pr. tvorijo večino kmetški ljudje, je treba imeti v vidu predvsem koristi kmetškega sloja. Zato je potrebno, da so med odločilnimi faktorji najštevilnejši zastopniki kmetškega ljudstva. Ne taki, ki bi se kmetom vsilili, temveč tisti, ki bi jih kmetje sami postavili. Meščanstvo se ne more boriti za kmetške potrebe in koristi, ker bi s tem obrnilo meč proti sebi. Ta misel je sprožila kmetška gibanja pri mnogih narodih.

Odkar se je človeštvo začelo deliti v razrede in je maloštevilni zgornji razred oblastnikov, zemljiških in denarnih mogotcev tlačil in izžemal podložno množico, so se tudi izkoriščane ljudske množice z osvobodilnimi gibanji in upori skušale otresti tlačiteljev. Zgodovinarji imenujejo taka gibanja narodno-osvobodilna. Mnogi si ta izraz napačno razlagajo in mislijo, da je šlo pri tem zgolj za jezikovno in politično enakopravnost. V resnici pa je bil povod vseh gibanj, ki so zajela ljudske množice, krivična razdelitev zemlje, dobrin in bremen. To je povzročilo kmetške

upore v srednjem veku, francosko revolucijo, dunajsko revolucijo l. 1848., revolucijo v Italiji, Španiji, Rusiji, Grčiji in povojno revolucionarno gibanje pri nas. Seve, skoro vse revolucije so končale z neuspehom, ker je bila masa neorganizirana; največkrat pa zato, ker so se za voditelje vsilili ljudje, katerih interesi so bili drugačni kot interesi naroda, in ki so svoj narod v odločilnem trenutku izdali. Slovenski narod je nekajkrat na svoji koži občutil taka izdajstva.

Pomislimo na leto 1848. Podjarmljeni slovanski narodi so zahtevali odpravo podložništva. Tlako so sicer odpravili, toda odškodnina veleposestnikom je bila tako visoka, da so se kmetje v obupu uprli. Toda kaj je storilo »vodstvo slovenskega naroda«? Zaprli so kmete, ki so demonstriali po ljubljanskih ulicah. Lastnina naših gospodov poslancev, ki so bili skoro sami veleposestniki, je bila v nevarnosti.

Bleiweis, takratni član kranjskega deželnega zbora, je nastopil proti kmetским zahtevam na Dunaju. Tako tudi slovenski časopis »Novice« in vsi prvaki liberalne in konservativne stranke. Če bi ti voditelji Slovencev takrat podprli kmetске zahteve, bi lahko priborili Slovincem boljši položaj v Avstriji. V dunajskem državnem zboru so postavljali skromne jezikovne zahteve, pri tem pa niso videli, kako gospodarsko propada slovenski narod in niso vedeli, da je gospodarsko uničevanje slovenskemu narodu bolj nevarno kot nemški napisi na uradih. Mimogrede omenjeno: ne le, da niso nič storili za gospodarsko osvoboditev, ki je pogoj narodnega obstoja, temveč so tudi sami ropali svoj narod. Nekdo se je takole izrazil v tisti dobi: »Tem ljudem je samo za „kšeft“, za zaslužek. Nobenega idealizma, nobenega domoljubja, nobene žrtve ne poznajo! Izdali bi domovino, zatajili narodnost, zatajili očeta in mater, zatajili celo vero, vse — za denar!«

Tako so reševali slovensko narodno vprašanje za časa avstrijske nadvlade voditelji slovenskega naroda. Ob prevratu je zopet stopil na površje osrednji problem slovenskega malega človeka. Vpliv ruske revolucije se je čutil tudi pri nas. Zahteve

po zemljiški reformi so nagnale strah v kosti slovenskim veleposestnikom. Vrhovi obeh slovenskih vodilnih strank so se vdanoklonili pred novo vlado, kakor so se prej tolikrat pred avstrijsko in njim je bilo zopet dobro. Kmetško ljudstvo so uporabljali za parado, ga navdušili za svobodo, mu obljubili lepše življenje, potem pa, ko so sedeli na varnem, so mu obrnili hrbet.

Bratski hrvatski narod je v mogočnem kmetškem gibanju manifestiral s svojo težnjo po pravičnem socialnem redu v državi. Njihov pokret se je moral v početku boriti z nasprotniki, kot se mora boriti naše gibanje. Padale so žrtve, kmete so vklepali, pretepali, streljali, toda hrvatska kmetška ideja zato ni umrla. Zgodilo se je tako, kakor se zgodi z vsako napredno mislijo. Čim bolj so jo zatirali, tem močnejša je bila, tembolj so se je ljudje oklepali. Tako je po vztrajni narodni borbi hrvatski kmetški narod premagal svojega nasprotnika. Na najboljši poti je sedaj, da reši vprašanje svojega narodnega obstoja in napredka. Seveda bo moral zločiti odpor še mnogih reakcionarnih sil, ki se krčevito upirajo vsakemu napredku. Toda tudi s temi bodo Hrvati obračunali. Pravica zmaguje.

Kako važna je rešitev kmetškega in s tem narodnega vprašanja, dovolj zgovorno dokazujejo dogodki okrog nas. Narod, ki ni zadovoljen, ne more ljubiti svoje domovine in je ne bo branil pred sovražnikom tako, kot bi bilo treba. Nedavna poljska tragedija govori za to. Notranje razprtije delajo dolge zobe močnejšim sosedom. Vsi vojni pohodi so imeli edino cilj: ropati po osvobojenih deželah. Če vladajoče plasti nočejo pleniti lastnega naroda in s tem postavljati v nevarnost svoj položaj, morajo dobiti nekoga drugega, da bo delal zanje.

Slovensko narodno vprašanje torej ni samo kulturna zadeva, temveč je ravno od pravične rešitve kmetškega vprašanja odvisen obstoj slovenskega naroda. Slovenska kmetška mladina ve, kaj jo bo rešilo pred nevarnostjo, ve, da mora kmetško ljudstvo vse zadeve, ki se tičejo njega, vzeti v svoje roke, če hoče še dalje živeti...

Čez hribe in doline...

Srečam slabotno, črno cigansko otroče, ki zgleđa, da je staro sedem let, pove mi pa, da jih ima petnajst. Njegovo starikavo lice in zgrbančena postava pričā, da je to mogoče. Kadi seveda kakor Turčin, ker je to stara ciganska navada, da kade že skoraj od rojstva. Lepo se pogovarja in je videti bistra butica. Pravi, da je najboljši učenec v šoli. Njegov oče je konjski mešetar. Po mnogih krajih v Srbiji se namreč cigani preživljajo s kupčijo kakor se drugod židje...

Zanimivo je, da tod po Srbiji povsod nalletiš na železne pluge, dočim imamo v Sloveniji še marsikje stare, neokretne, z železjem okovane pluge. Menda so jih dobili iz Nemčije za vojne reparacije (odškodnino), medtem ko mi nismo bili deležni te blagodati.

V Suhem selu sem nekaj kupil v konzumni zadrugi. Poslovodja mi je tožil, da je kriza. Prejšnja leta so imeli 200.000 dinarjev letnega prometa, sedaj pa komaj kakih 120.000. Poslovodje so izmenoma člani zadruga. Vsak hoče biti zadržni prodajalec, čeprav dobi malo plačo. Po združnih načelih sicer ne bi smeli dajati blaga na upanje, ker pa je kriza, ga dajejo; toda za to jamči poslovodja sam. Imajo tudi Zdravstveni ogranak (odsek), ki ga je organizirala Zdravstvena zadruga in skrbi za zdravstveni in gospodarski dvig ljudstva.

»Ker je kriza — pripoveduje — nosijo ljudje na opankah gumijaste podplate, ker so cenejši in se tako hitro ne obrabijo, čeprav so zdravju škodljivi. Mnogo jih je, ki še vedno rabijo kresilni kamen in gobo.« Dalje pripoveduje, da so ljudje vdani žganju in da čimbolj obrodijo slive, tem slabše je, ker je dosti žganja, pa se ljudje napijejo in potolčejo. Čimbolj obrodijo slive, tem več je obvezanih glav! — »Tudi četniki so — pravi — v deželi. To so večinoma kmetje s hribov, ki so za to plačani, da delajo red in morajo biti na vse pripravljeni...«

Nekega kmeta, ki je pasel ob cesti krave, vprašam, kako kaj živijo? »Zlo brate! Vinograde je uničila peronospora, žito megla, koruzo voda, svinje pobira kuga, ljudi pa jetika!«

Na 3.5 ha (7 oralov) plača 270 dinarjev davka in 70 din doklad; skupaj 340 din letno; zemljo pa ima v tretjem razredu. Od

oralā plača torej vsega davka 50 din. Pri tem sem pomislil, koliko ga je pri nas. Pravi, da vlada korupcija! Neka ženska ima 7 ha boljše zemlje, pa plača za davke le 200 din letno. Večinoma imajo vso zemljo skupaj v enem komadu; redko kdo jo ima v dveh ali treh komadih.

Hiše so pričeli zadnje čase zidati. Kdor je siromak, mu cigani naredijo cerpič (nežgano opeko) in z njim zida hišo; kdor pa je bogat, ta si postavi hišo iz žgane opeke. — Dobrih hlevov skoraj ni. Na stebrih leži slamnata streha, da po živini ne pada dež, drugače pa so »hlevi« od vseh strani odprti. Pozimi namečejo okrog takega hleva slame in koruznice in tako napravijo nekake stene, da je živini toplo; poleti pa to odstranijo. Ovce in svinje imajo skoraj vedno na prostem.

»Do denarja je težko priti — se pritožuje. Za vse je lažje, ali za denar je najtežje!« Čudi se, da nosijo Slavonke svilo in lak, da imajo po deset oblek, ki so poleg tega še razkošne, čeprav ima marsikatere hiša le tri orale zemlje. Tu pa je imaš deset hektarjev, pa žena nima kaj obleči. Ljudje ne vedo, da prečanski (v krajih preko Drine in Save) oral donāša do osemnajst stotov (žita), njihov pa le do osem.

Malokdo se je tu že vozil po železnici, izvzemši vojake. Ljudje se boje iti na vlak, ker mislijo, da se jim bo kaj hudega zgodilo. To se nam zdi čudno, toda vedeti moramo, da so ti kraji daleč od železnice, kar je tudi velik vzrok njihove zaostalosti.

Spotoma sem si ogledal napredno posestvo, ki meri 35 ha. Od tega je 8 ha slivika (slivnega drevja). »Če je letina dobra, vrže ta površina 7000 kg« — je pripovedoval mlad posestnik, ki je študiral poljedelstvo na Češkem. Ima tudi sušilnico za slive naj-novejšega Stojkovičevega tipa, ki posuši dnevno do 1000 kg sliv. Če slive obrodijo, vržejo precej dobička. Na posestvu redi mangalice. Ta vrsta domačih svinj ne potrebuje dosti nege, v hrani ni izbirična, izkorišča pašnike in se hitro redi ter daje dosti masti. Včlanjen je v Zdravstveni zadrugi in ima pravico, da se okorišča s cepljenjem živine. Ima tudi novo koso-vezačico, to je stroj, ki žito hkrati kosi in veže. Stane 13 do 18 tisoč dinarjev. Dnevno pokosi z njim 3 do 5 ha, če jo vleče par volov

in ji strežejo štirje delavci. Kosi lahko nizko ali pa visoko. Večinoma kosijo tu visoko, da zemljo obenem pognoje. S tem strojem prištedijo mnogo truda in delavcev. Nekateri jo imajo kakor mlatilnico in z njo kosijo proti plačilu tudi drugim. Računajo pa od ha okrog 150 dinarjev. Res, praktična naprava, vredna posnemanja!

Kraji so tod bregoviti. Srečavam preproste, okorne, težke vozove z volovsko vprego. Narejeni so iz lesa in so prav malo okovani. Nekateri taki vozovi so lepo poslikani z narodnimi ornamentami. Vedno čeeše srečavam tipe Srbinov s šajkačo, čim globlje prodiram v Srbijo.

SVETOVNA OPAZOVALNICA

† Dr. Riko Fux

Dne 7. avgusta t. l. se je na ljubljanskem polju zaprl svež grob, v katerem je tako nepričakovano našel svoj poslednji dom tovariš dr. Riko Fux. Vest o njegovi smrti, ki je globoko pretresla najširše plasti našega naroda širom države, pa tudi njegove številne prijatelje in spoštovalce preko državnih mej, je bolešno odjeknila tudi v naših vrstah. Saj smo šteli Rikota med ustanovitelje našega organiziranega kmetско-mladinskega pokreta, kateremu je pred leti baš on z redkimi sodelavci oral trdo in kamenito ledino.

fantov in deklet. Prva Zvezina pravila smo kovali v njegovi delovni sobi, prvo predavanje o naši organizaciji je bilo njegovo delo, prvi idejni in propagandni članki so izšli izpod njegovega peresa, naslovna stran prvega letnika »Grude« je bila njegova zamisel; da, celo prvi gospodinjski tečaj, ki ga je priredila naša Zveza, je po njegovi zasluzi vodila Rikova neločljiva zakonska družica...

Čeprav se je v poznejših letih, preobložen s poklicnim delom in delom v Sokolstvu, umaknil iz vrst našega aktivnega članstva, prepuščajoč, kakor je sam s tistim svojim značilnim smehljajem okrog ust en poudarjal, delo mlajšim, je z zadovoljstvom in zadoščenjem zasledoval rast in sadove našega dela in bil še vedno pripravljen priskočiti na pomoč z besedo in dejanjem. Da, bil je v resnici naš... Takega Rikota je poznal vsak član naše številne kmetско-mladinske družine.

Komur pa je bilo usojeno, da je z njim osebno sodeloval, ta je spoznal v njem moža, kakršnih je malo med nami: bogat po svojem znanju in sposobnostih, a skromen, kakor je skromna Bela Krajina; odkrit značaj, neuklonljivo borben, plemenit in svobodoljuben; hinavstvu, klečeplaztvu in laži pač ni bilo mesta v njegovi duši.

Mnogo prehitro mu je nerazumljiva usoda presekala pot življenja. Komaj 53 let star je moral zaključiti svoje vsestransko plodno delo. Toda bogati sadovi njegovega dela bodo še dolgo pričali, da je bil naš Riko zaslužen za svoj narod in svojo državo. Zlasti mu bo ohranil hvaležnost slovenski kmetски človek.

Spominu tovariša dr. Fuxa — slava!

Stanko Tomšič.

Kot zvest sin slovenskega podeželja, rojen 30. marca 1887. v Metliki v Beli Krajini, vzgojen in utrjen v plemeniti sokolski ideji, preizkušen organizator in neuklonljiv borec, je v letu 1923. zastavil svoje bogate sposobnosti tudi pri prvi brazdi Zveze kmetских

Petletka

Leto 1928. pomeni važno razdobje v razvoju SSSR. Takrat se je kapitalistični način gospodarstva popolnoma umaknil kolektivističnemu. Zato je bilo treba najti novih poti in novih načinov dela. Za ta velikanski preobrat so napravili gospodarski načrt za dobo 5 let (odtod ime petletka).

V prvi petletki so si sovjeti postavili za nalogo, da dvignejo zaostalo industrijo na sodobno višino z najmodernejšo tehniko, da preobrazijo državo iz zaostale in gospodarsko slabe kmetijske države v močno industrijsko državo, ki ne bo odvisna od uvoza iz tujine, da ustvarijo pogoje za popolno socialistično ureditev države, da zgradijo nov kolektivistični red na vasi s tem, da preidejo mala razkosana kmetijska posestva v skupno kolektivistično gospodarsko proizvodnjo in da ustanovijo močno vojsko, ki bo zmogla odbiti vsak napad od zunaj. Sprevideli so, da je za te naloge v prvi vrsti potrebna težka industrija, ki bo dala lokomotive, traktorje, automobile, električne centrale, tanke, topove in aeroplane. Načrt je bil velikanski, a sklenili so, da ga bodo izvršili v 4 letih. In v 4 letih je bil načrt prve petletke izvršen. Zaostala kmetijska država se je spremenila v industrijsko. Pokrajine SSSR so posejane z ogromnimi tovarnami in industrijskimi podjetji, kakršnih svet še ni videl. Leta 1929., ko se je začela kriza po vsem svetu, ko je bilo v Angliji 3 milijone brezposelnih, v Nemčiji nad 5 milijonov, v Ameriki 11 milijonov, so v Rusiji brezposelnost popolnoma odpravili. Dobili so tovarne, stroje, železnice, zemlja je vedno bolj postajala skupna last, kmetje so delali s traktorji, kombajni (kombaj je tak stroj, ki obenem žanje, mlati in sortira žito) in ostalimi poljedelskimi stroji.

Po prvi petletki niso počivali, vrgli so se na drugo, z nalogo, da vse pridobitve prve povečajo, izboljšajo in izpopolnijo. In leta 1937., po zaključku druge petletke, je bila SSSR po svoji gospodarski proizvodnji na drugem mestu za Združenimi ameriškimi državami (USA). Tretja petletka od 1937. do 1942. leta pa ima cilj, dvigniti proizvodnjo na tako višino, da bo s količino proizvedenih dobrin na vsakega prebivalca presegla Rusija vse države na svetu.

To so zelo veliki načrti, ki zahtevajo ogromne energije in tudi požrtvovalnosti. Uspeh je seveda mogoč le na način široke zasnove in velikopoteznosti.

Prvih 10 let nove države

Sest let vojne je državo popolnoma opustošilo. Porušene vasi, poklana živina, zapuščen polja in rudniki, porušene tovarne, uničene proge in ceste, to je bila slika Rusije 1920. leta. V primeru s predvojnimi leti so imeli leta 1920. za 30 % manj žita, 20 % manj goved, 28 % manj svinj, 50 % manj ovac; sladkorne pese, lanu, tobaka in drugih industrijskih rastlin niso pridelali niti četrtino predvojne količine.

Sovjeti so si naredili za prvo nalogo, da čimprej dvignejo gospodarstvo na tisto višino, ki je bila pred vojno. Za izvedbo komunizma ni bilo niti gospodarskih pogojev, niti ni bilo ljudstvo zanj še zrelo. Zato so delali postopoma. Pustili so še kapitalistično gospodarstvo manjšim podjetjem, obrtnikom, trgovcem in kmetom. Velike tovarne, rudnike, železnice in zunanjo trgovino so poddržavili. Na drugi strani pa so začeli ustanavljati kolektivna gospodarstva (kolhoze) v obliki zadrug in državna posestva (sovhoze). Tako so imeli v gospodarstvu dve skupini: kapitalistično in socialistično. Nastala je tekma, kdo bo koga nadvladal. Zmagala je socialistična skupina, ki je imela 1927. leta že 86 % vse proizvodnje. Takrat so Rusi tudi že dosegli stanje, ki je bilo v gospodarstvu 1913. leta.

Sadovi 20 letnega dela . . .

SSSR je postala v 20 letih gospodarsko najbolj napredna država. Njena industrija se je silno dvignila. V železni industriji so zgradili ogromne kombinatne (velika tovarniška podjetja). N. pr. v mestu Magnitogorsk proizvajajo toliko železa kot polovica vseh angleških tovarn. V električni industriji presegajo Rusi Nemce in Amerikance, vse tovarne so elektrificirane. Med največje elektrarne na svetu prištevajo znani Dnjepro-stroj. Silno se je razvila tekstilna industrija (za blago), dalje kožarska (1932. leta so izdelale ruske tovarne 200 milijonov parov čevljev), industrija hranil (1932. leta je bilo 48 tovarn za konzerve, ki so napravile 1 milijardo škatel konzerv).

V drugi petletki se je proizvodnja težke industrije (traktorji, lokomotive, veliki stroji) povečala za 240 %, od leta 1913. se je vsa industrijska proizvodnja povečala za 908 %. Že po koncu druge petletke je bila Rusija v večini panog gospodarstva (izdelovanju lokomotiv, traktorjev, pridobivanju

železa, zlata itd.) na drugem mestu na svetu, v Evropi pa na prvem.

... v poljedelstvu

Poljedelstvo je popolnoma kolektivizirano. Vseh kolhozov je 242.000, ki obsegajo 18 milijonov kmetijskih domov. Vse delo je mehanizirano, t. j. opravljajo ga stroji, orjejo traktorji, žanjejo in mlatijo kombajni itd. To delo opravljajo posebne strojno-traktorske postaje, ki jih je nad 7000. Vsaka postaja ima vse poljedelske stroje z osebjem, ki jih potem razpošilja po kolhozih, po končanem delu se pa spet vrnejo. Te postaje imajo skupno 600.000 traktorjev, 367 tisoč kombajnov, vsi kolhozi pa imajo nad 200.000 tovornih in okrog 10.000 navadnih avtomobilov. Pridelali so l. 1937. 1.203 milijone metrskih stotov pšenice (1913 — 811 milijonov metrskih stotov), sladkorne pese 219 milijonov metrskih stotov (1913. leta — 109 milijonov) itd.

K velikemu napredku poljedelstva je v največji meri pripomoglo načrtno delo in veliki zneski, ki jih je država žrtvovala za razvoj poljedelstva. Razni znanstveniki so s svojimi iznajdbami poljedelstvu zelo ko-

ristili. Učenjak Mičurin je vzgojil dosti čisto novih vrst sadja: križance med hruško in jabolkom, med jagodo in malino, razne vrste breskev, česenj itd. Vzgojil je rastline, ki so odporne proti mrazu. Tako imajo Rusi danes že posebno vrsto poljedelstva: polarno (severno) poljedelstvo, daleč na mrzlem severu v tundrah, kjer nekoč ni bilo žive duše, kjer ni bilo nobenih rastlin, so danes polja, vrtovi in vinogradi. Učenjak Cicin je vzgojil posebno vrsto pšenice, ki raste več let: ko jo jeseni požanjejo, požene spomladi iz korenine nova rastlina, ki dozori kot prejšnja. To se ponavlja nekaj let. Dalje imajo tako žito, ki se ga ne prime rja in druge bolezni. S posebnim odgajanjem so razni drugi učenjaki dosegli pri raznih vrstah žita, da prej dozori kot običajno. (Tudi pri krompirju so n. pr. dosegli, da dozori 40 dni prej.)

Prav tak napredek je dosežen v živinoreji. S strokovnim odbiranjem so izboljšali pasmo in zredili tudi več vrst novih pasem. V petih letih se je povečalo število konj za en milijon, goved za 25 milijonov, ovac za 50 milijonov itd. Predvojna Rusija je imela 4 živinozdravniške šole, sedaj jih je 26.

Na neki ruski postaji pretakajo petrolej v cisterne tovornega vlaka za izvoz.

Kišinev, največje mesto v Besarabiji, ki je bilo priključeno Rusiji. Slika nam kaže vojno akademijo (vojaško visoko šolo).

... v prosveti in zdravstvu

Tudi na prosvetnem in kulturnem področju so dosegli Rusi velik napredek. Leta 1913. so izdali za šolstvo 182 milijonov rubljev, l. 1937. pa 18.500 milijonov. V prvih petletkah so sezidali 20.607 šol (v vaseh 16.353). Nepismenost je skoraj izginila, delavci in kmetje se v raznih večernih tečajih še nadalje izobražujejo. Poleg tega imajo časopise, radio, kino. Značilno je, da je najbolj razširjen časopis »Kresjanskaja gazeta« (Kmetijski list), ki izhaja dnevno v 3 in pol milijona izvodih. Dnevno izhaja 8550 časopisov v 66 jezikih in v nakladi 37 in pol milijona izvodih. (L. 1913. se je tiskalo dnevno 2.700.000 izvodov časopisov.) Leta 1938 je bilo tiskanih 692.700.000 knjig v 95 jezikih. (L. 1913. samo 86.700.000.)

Za višjo izobrazbo skrbijo univerze, ki jih je 714. Sluša telji so večinoma kmetijskih in delavskih staršev, pouk je brezplačen in 90 % študentov dobiva od države podporo.

Bolnišnic je bilo l. 1913. po vaseh 3001, danes jih je pa 7500 in okrog 15.000 ambulant. Za otroke država zelo skrbi. Po vaseh in mestih ustanavlja otroške jasli, razne vrtnice in zabavišča.

Življenjske prilike

Življenje prebivalstva v SSRR se je v mnogočem spremenilo. 1. člen ustave (temeljnega zakona) iz l. 1936. pravi, da je SSSR socialistična država delavcev in kmetov. Vsa oblast pripada delovnemu ljudstvu mesta in vasi, ki ga predstavljajo sovjeti po-

slancev. Čl. 12. pravi: Po načelu: »Kdor ne dela, naj ne je,« je delo v SSSR dolžnost in stvar časti vsakega za delo sposobnega državljana. V SSSR so uresničuje načelo socializma: »Od vsakega po njegovi sposobnosti, vsakemu po njegovem delu.« Dalje pravi ustava, da ima vsak pravico do dela in zaslužka, pravico do oddiha, pravico do starostne preskrbe in pravico do izobrazbe. Žena je v vseh pogledih enakopravna moškemu.

Plače niso enake za vse vrste dela, a za enako delo pa je vedno enaka plača.

Položaj delavstva se je v zadnjih 10 letih zelo izboljšal. Brezposelnosti ni, nasprotno, industriji je manjkalo lansko leto poldrugi milijon delavcev. Plače delavcev so se v dobi od 1931—1937 za trikrat povečale. Dohodki posameznega kolhoznika so se povečali 2 in pol do 3 krat. Medtem so se cene 2 in pol krat znižale. Delavci so porabili 1937. leta za 28 % več kruha, 72 % več krompirja, 72 % več sadja, 88 % več mesa in slanine, 92 % več mleka, 91 % več jajc, 42 % več sladkorja, 90 % več obleke kakor pa leta 1932. Njihovi izdatki za izobrazbo so se povečali za 100 %.

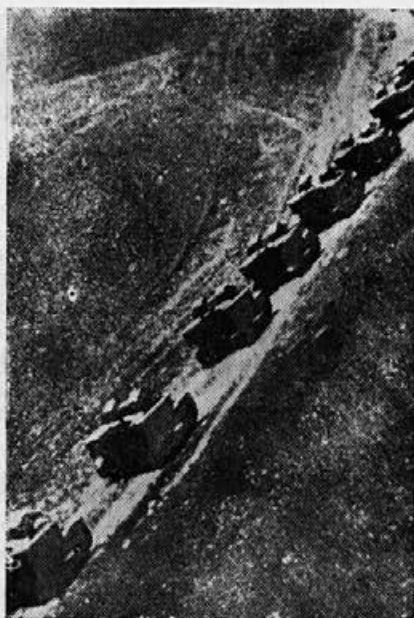
Delavci so delali do nedavnega 5 dni na teden in 7 ur dnevno, odslej v nekaterih podjetjih delajo po 8 ur dnevno in 6 dni v tednu. Pri težjih delih delajo samo 3 do 6 ur na dan. Noseče žene imajo ob porodu 2 meseca plačanega dopusta. Delavci imajo tudi brezplačno zdravljenje v bolnišnicah, zdraviliščih, kopališčih itd.

Kolhozi

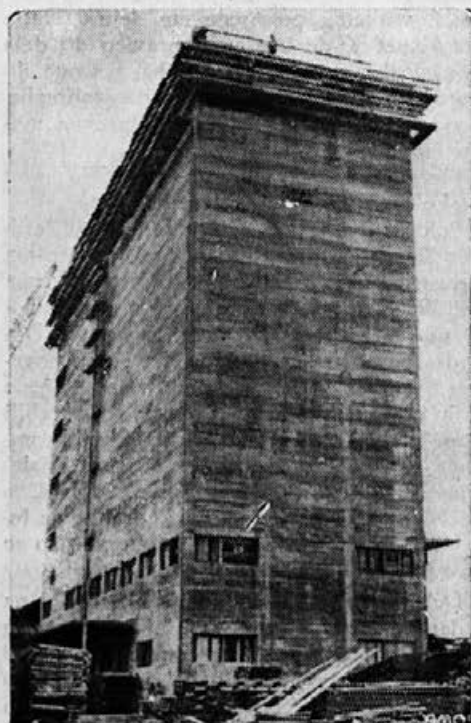
Danes je v ruski vasi privatna lastnina zemlje odpravljena, vsa zemlja je spremenjena v skupno last, v kolhoze (kolektivna, skupna gospodarstva). Razlike med bogatimi in revnimi kmeti so izginile. Kulakom so ponekod nasilno odvzeli zemljo. Kolhozi so organizirani po sistemu tako imenovanih artelov, to pomeni, da je postala skupna last zemlja, orodje, stroji in živina. Vsak član kolhoza pa sme imeti v čisto svoji lasti hišo in do 1 ha zemlje za vsakega delovnega družinskega člana, 1—10 krav, 1—3 prašiče s priplodom, 10—150 ovc in koz, 1—10 konj, kokoši pa kolikor hoče. Vsakdo, ki pristopi v kolhoz, da svojo zemljo in imetje v skupno last in plača 20—40 rubljev pristopnine, za revne plača država.

Kolhoz vodi uprava, ki jo izvolijo člani-kmetje na letni skupščini. Ta skupščina tudi sklepa o vseh vprašanjih, ki se tičejo kolhoza in določi, koliko dela je treba opraviti dnevno, da se šteje za en delovni dan.

Poleti delajo povprečno 10 ur na dan, ženske pa 9. Delo je razdeljeno na brigade (delovne skupine). Vsako brigado vodi bri-

Ruski tanki na manevrih v strmih gorskih predelih.

Slika nam kaže silos, to je ogromno skladišče za žito.

gadir, ki obenem zapisuje število delovnih dni vsakega člana. Vsak kolhoz ima tudi svoje strokovnjake agronome, inženjerje, živinozdravnike itd. Na koncu leta od vsega pridelka odbijejo davek in stroške, čisti dobiček pa razdelijo po številu delovnih dni vsakega člana: nekaj v denarju, nekaj v pridelkih. Povprečni dohodek kolhozov je znašal leta 1932. nad 4 in pol milijarde rubljev, leta 1937. pa nad 14 milijard rubljev. Nekateri večji kolhozi dajejo letno nad milijon rubljev dohodka.

Vsak kolhoz mora delati po načrtu. Posluževati se mora vseh novih izkustev in pridobitev v poljedelstvu. Za obdelavo zemlje mora uporabljati stroje, ki jih proti odškodnini posojajo strojno-traktorske postaje. Kolhoz mora skrbeti tudi za prosvetni in splošni napredek svojih članov. Z državno pomočjo gradi kopališča, šole, knjižnice, bolnišnice, kina, otroška zabavišča itd. Žena je pri delu in plači enakopravna moškemu. Leta 1937. je bilo nad 12 tisoč predsednic kolhozov in nad 15 tisoč blagajničark.

Poleg kolhozov imajo Rusi tudi sovhoze. To so državna posestva, kjer zlasti preizkušajo nove pridobitve poljedelske znanosti in nove načine dela.

Radi nove ureditve in naprednega obdelovanja zemlje so se poljedelski pridelki ze-

lo povečali. Leta 1913. je znašala njihova vrednost 8 milijard rubljev, leta 1937. pa 16 in pol milijarde rubljev (207 % več).

Sovjetska vojska

V današnjih časih je zanimanje za katekroli državo osredotočeno zlasti na njeno vojsko. V toku 20 let so sovjeti vložili silne napore za izboljšanje svoje obrambne sile. Uspehi tudi tu niso izostali. Sovjetska vojska je danes sila, ki jo mora upoštevati vsak nasprotnik in občudovati vsak prijatelj SSSR. Češki general Lisa je že leta 1936. dejal: »Sovjetska armada je bogata na moderni tehniki. V tem pogledu ona po mojem mišljenju predstavlja najbolj napredno armado na svetu.« V dobi prvih dveh petletk so sovjeti ustvarili svojo vojsko s tem, da so jo tehnično opremili. V tej dobi so povečali število aeroplanov za 330 %, lahkih tankov za 2500 %, srednjih tankov za 750 %, težke artilerije za 200 % itd. Leta 1933. so izdali za vojsko pol drugo milijardo rubljev, leta 1940. je določenih nad 57 milijard. Z razvito industrijo so zmogli izdelati velike količine orožja, letal, topov, tankov, ladij

Ruski motorizirani oddelki na vežbi.

Velike vojne ladje — križarke — ki jih vojskujoče se države gradijo z veliko naglico.

itd. Tudi vojaštvo, ki ga lahko v primeru potrebe postavijo v bran tudi do 30 milijonov mož, je dobro izvežbano v vseh vrstah modernega vojevanja. Francoski vojaški pisatelj Bidou pravi o sovjetskem vojaku: »Sovjetski vojak razpolaga s tolikšno izobrazbo, disciplino in človeško resnobo, kakor je ne najdemo v nobeni drugi vojski.« In bivši francoski vojni minister Cot je dejal: »Nemogoče bo premagati državo, ki bo imela Sovjetsko Zvezo za zaveznika.«

Započete trgovske in diplomatske zveze s Sovjetsko Rusijo morejo prinesiti naši državi le dosti koristi. To velja zlasti v sedanjem razrušanem času, ko visimo med vojno in mirom. Naslonitev na Sovjetsko Rusijo nam daje možnost, da lahko mirnejše gledamo v bodočnost. V interesu Rusije je, da se ohrani mir na Balkanu. Vsa zunanja politika SSSR v zadnjih 20 letih izpričuje, da je sovjetska vlada vedno strmelna za ohranitev miru na svetu. Rusija tudi nima imperialističnih (zavojevalnih) namenov. To je dovolj jasno pokazala v finski vojni, ko je po popolnem porazu finske vojske pustila Finski svobodo in neodvisnost, ter vzela samo toliko ozemlja, kolikor ji ga je nujno potrebno za obrambo lastne varnosti.

Naš delegat pri pogajanjih v Moskvi, dr. Rudolf Bičanič je pri povratku dejal: »Kdor je delal za zvezo s SSSR, ta je najboljše delal za Jugoslavijo!«

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

Mislimo na svojo bodočnost!

V povojnih letih je tudi po deželi postalo živahnije življenje. Mladi rod se je začel razgledovati in se zanimati za stvari, ki so bile poprej po naših vasch nepoznane. Zlasti pri dekletih je opaziti precejšnja sprememba. Vsi, ki poznate vaše razmere, boste pritrčili, da pred tridesetimi leti skoro ni bilo dekleta, ki bi se zanimalo za kakšno izvenvaško zadevo. Večinoma so bile vse navezane le na dom in domače delo. Od staršev, posebno od matere, se je naučila vsega potrebnega, od njih je dobila vzgojo in prevzela navade. Molče in brez ugovora so sprejemale vse, kar se jih je učilo. Malokatera je pomislila, ali je vse dobro in prav, oziroma ali bi bilo drugače še boljše in koristnejše. Po večini so se sprijaznile z usodo in z vsem, kar jih je zajelo v njihovem resnem in trdem življenju.

Ko pa se je v zadnjih desetletjih svet nekako razgibal, so tudi dekleta postala pozornejša in bolj čuječa. Posebno tam, kjer so se ustanovila Društva kmetijskih fantov in deklet, so se ponudile nove možnosti za njihovo plodno udejstvovanje. Pomanjkanje časa in sredstev je največja ovira, da se naša dekleta ne morejo izpopolniti. Tu, v naši domači ali v sosednji vasi, pa je stvar lažja in polno prilik, da se usposobijo, da si pridobijo potrebno znanje, ki je tudi za nje zelo potrebno. Kar pogledajte po naših domovih! Koliko neprilik, težav in trpljenja prestanejo samo zaradi tega, ker si ne znajo pomagati. Vse drugače pa je tam, kjer gospodinja večja in izobražena žena ali dekle. Njeno delo je lažje, donosnejše, živi pa mnogo bolj udobno kakor ostale.

Je že res, da so nekatere navajene vsega; tudi najslabše stvari jih ne motijo. Nimajo velikih zahtev in zadovoljne so s skromnim življenjem. Če pa pomislijo na svoje trpljenje in važno delo, ki ga opravljajo, potem so si pač upravičene izboljšati svoj položaj.

Z nekim posebnim zadovoljstvom mormo tiste gospodinjice, ki so v vsch ozirih na svojem mestu. Če tudi ni razkošja, je vendar vse okušno urejeno. Takšne gospo-

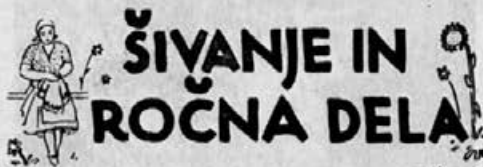
dinje mnoge zavidajo in so jim nevoščljive, ko vidijo, da se jim lepše godi. Nobena pa ne pomisli, zakaj?!

Da, nobena stvar ne pride sama od sebe! Za vse, za vsak napredek, za vsako udobje, je treba dela in truda.

To naj pomislijo zlasti dekleta in se obražujejo in usposablajo, dokler je čas. Vsako priliko naj porabijo, posebno pri društvu jih je dovolj. Kje bodo več pridobile, če ne pri predavanjih, debatah in na tečajih. To je — s samoizobrazbo! Pozabiti pa ne smemo čitanja, ki je eno glavnih izobraževalnih sredstev.

Karkoli boste napravile, bo šlo v vašo osebno korist! Olepšale si boste delo, pripravile si boste razne ugodnosti in sploh lepše življenje. Ne samo delo in učenje, ne samo zabava, temveč vsakega toliko, kolikor je koristno in potrebno. Skrbimo za dom, glejmo pa tudi, kako napredujejo in živijo žene in dekleta izven naše okolice.

Frančka.

Kako si sama napraviš kratke pletene hlače?

Vzemimo debelejšo belo pavolo in dve debeli igli. Pletiti pa moramo zelo rahlo, enakomerno, vedno same desne (na obe strani).

Na iglo nasujemo 80 zank ter pletemo 22 cm ravno (vedno desne). Nato pričnemo snemati na obeh koncih, v vsaki vrsti po eno zanko, tako dolgo, da imamo na igli že 35 zank. Te zanke pletemo 3 cm ravno, nato pričnemo na vsaki strani dojemati po eno zanko v vsaki vrsti tako dolgo, da ima-

mo zopet na igli 80 zank. Od tu pletemo zopet 22 cm. Sedaj pričnemo snemati, oziroma končavati. Na vsaki strani igle zadelamo po 8 zank, tako dolgo, da zadelamo vse. To bo namreč zadnji del hlače, ki mora biti daljši od sprednjega, zato polagano

zadelujemo zanke. Sedaj ob straneh zašiješ pri odprtini, hlačnici obkvačkaš s samimi neovitim stebrički. V pasu pa obkvačkamo z malimi luknjicami, skozi katere napelje mo elastiko in hlače imamo gotove. Stanejo pa največ 6—8 dinarjev.

Za bodoče MATERE

Novorojenček — nov član družine

Z glasnim jokom pride v hišo novorojenček in opozori družino, da je prišel med nje nov član, za katerega bo treba skrbeti. Za mater se začne največja sreča, a tudi velika skrb in odgovornost. Nobeno živo bitje ni v prvem času svojega življenja tako neobgledeno in odvisno od matere kakor mali otročiček. Prvi tedni življenja so zanj najtežji, ko se mora navaditi na nov način prehrane, toplote in življenja.

Zdaj se začenja važna naloga matere, da bo ohranila in vzgojila to malo bitje v zdravega in krepkega človeka, da si bo čimprej lahko sam pridelal kruh. Največ otrok umre v prvem letu življenja, zlasti v prvih mesecih. Izguba otroka ni samo nesreča in žalost za mater, temveč je tudi izguba narodnega premoženja. Če k temu dodamo še trud in trpljenje matere, ko ga je rodila, stroški za zdravlila in pogreb, je to škoda v družini, ki se nikoli ne povrne.

Statističarji so dognali, da presežek rojstev v naši ožji domovini stalno pada. To je tisto število, ki ga dobimo pri razliki umrlih in rojenih, število, ki je potrebno za rast naroda. Slovencev je v naši državi vsako desetletje manj, ker je prevelika umrljivost dojenčkov in premalo rojstev. Na kom leži velik del ohranitve našega rodu, če ne na kmetski ženi-materi.

Vzrokov za padanje rojstev je več. Za nas je važna velika umrljivost dojenčkov, čemur lahko mnogo odpomoremo, če se bo naša kmetska žena o vsem poučila, zlasti pa o pravilni negi in prehrani dojenčka.

Prepogosto se slišijo na deželi odgovori: tako je moja mati ravnala z otrokom in tako bom tudi jaz! Slab je ta odgovor, kakor tudi ne bi ravnal prav gospodar, ki bi rekel: tako so moji predniki obdelovali kmetijo in tako jo bom tudi jaz. Kaj kmalu bo

videl, da bo njegov sosed, ki je drugega mišljenja in razumno in napredno obdeluje svojo zemljo, imel mnogo večji pridelek in uspeh. Naše matere morajo vedeti, da se je v »onih starih, dobrih časih« rodilo mnogo več otrok kakor danes, da pa je bila umrljivost trikrat večja. To se pravi, žene so mnogo rodile, otroci, ki so bili močni in krepki so ostali, vse drugo pa je pomrlo. Ker pa se rodi v današnjih časih manj otrok in je rod za rodom bolj oslabiljen, moramo stremiti za tem, da otroke ohranimo pri življenju.

Naše oblasti so priskočile ženam-materam že v marsičem na pomoč. Ustanavljajo se zdravstveni domovi, prirejajo se potujoče higienske razstave, predavanja, delijo se brošure in letaki in predvajajo filmi. Zaščitne sestre pa hodijo po domovih, poučujejo matere in jim praktično pokažejo v hiši, kako je prav in kaj ni prav pri njihovih otrocih. Vendar pa mora za končni uspeh tudi mati prispevati svoj velik del, da se bo otrsela starih navad, ki se držijo hiše in bo pouku sledila.

Kolikokrat najde zaščitna sestra v hiši gluha ušesa in mora gledati, kako slabo uspeva ali celo propada dojenček ob slabem ravnanju stare matere, ki ga hrani s kravjim mlekom, trdo povija s povoji, polaga v perje spat, okna zakriva, da se ja ne posreči sončnemu žarku priti v sobo, skriva in pokriva otroka pred svežim zrakom. In vedno ti bo vedela povedati: rodila sem jih deset, dvanajst, bom znala tudi tegale na noge postaviti! Vedno boš pa lahko slišala, da jih je od vseh njenih številnih otrok ostalo samo nekaj, ki so odrastli do možitve. Dostikrat ne sme v hiši mlada žena-mati odločati o svojem prvorojencu. Izroččen je na milost in nemilost tašči, ki bo po svoje z

njim ravnala. Mlade matere in dekleta — bodoče matere: do svojega otroka ima pravico samo mati in mati bo odgovarjala, če bo iz njenega otroka postal neboljčenček ali celo pohabljenček in slabič za življenje.

V nadaljnjih člankih pa bomo na kratko obravnavale najvažnejše o negi in prehrani dojenčka.

—**ža.**

Vrt nam sedaj nudi vsega v izobilju, če smo se potrudili in ga pravilno oskrbovali. Nastopil je čas za vkuhanje in shranjevanje zelenjave za zimo.

● Endivijo še lahko posadimo in sicer zadnjo partijo za zimsko uporabo. Sadimo jo v primerni razdalji da se lahko razraste in da nam že na vrtu ne postane bela, oziroma da nam ne gnije.

● Jagode razredčimo in odstranimo vse vitice (poganjke), če ne želimo, da se nam preveč ne razrastejo. Če hočemo jagode razmnoževati, tedaj posadimo že vkoreninjene vitice.

● Zimsko špinačo sejemo v močno, nikakor pa ne v sveže pognojeno zemljo.

● Motovilec posejmo po vseh praznih gredah.

● Tulipane in hijacinte posadimo do srede septembra v lonce, potem bomo imeli v decembru in januarju lepo cvetje.

● Lončnice pričnemo presajati, kakor hitro so prenehale cveteti.

Vlaganje rdečega zelja

Če imaš na vrtu rdeče zelje, ga lahko konzerviraš. Glave očisti in jih zreži malo debelejše kakor za solato. Zelje potresi s kuminom in ga precej posoli. Dobro ga premešaj in pusti stati 3—5 ur. Med tem si pripravi posodo. Zelje vlagaj močno ožeto. Sproti polivaj kis, da se z njim prepoji vsa količina zelja, navrh pa naliž malo olja. Posodo dobro zaveži; za zimo imamo pripravljeno okusno solato.

Rdečemu zelju lahko primešaš navadno zelje in sicer vlagaj eno plast ene, drugo plast pa druge vrste zelja. Tudi ta način je priporočljiv in bo vsako zadovoljil.

Zelenjava za juho

Za vsako juho bo pozimi zelo uporabna zelenjava, ki jo zrežemo z nožem ali pa s strojem za meso. Še prej jo dobro očistimo. Pripravimo si:

- ½ kg podzemeljske kolerabe,
- ½ kg peteršilja (zelenje in korenjček),
- 20 dkg nadzemeljske kolerabe,
- 20 dkg cvetače (karfijole),
- 20 dkg paradižnikov,
- 20 dkg ohrovta,
- ½ kg čebule in
- ½ kg korenjčka.

Temu pridenemo ½ kg soli, vse dobro premešamo in nadevamo v kozarce ali v primerno posodo, ki jo zavežemo s pergamentnim papirjem. Če nam manjka katera izmed zelenjav, solimo sorazmerno manj. Vloženo rabimo po količini juhe. Za 5 l juhe vzamemo n. pr. 1 veliko žlico.

Postno kosilo

Zdrobova juha

V kozico damo 1 žlico masti, na razbeljeno mast pa 1 žlico moke, ki jo svetlorumeno prepražimo. Na to damo 3—4 žlice pšeničnega zdroba, skupno še malo prepražimo in zalijemo z vodo. Pridenemo tole zelenjavo: lovorjev listič, korenjček, limonino lupino, listič ali dva majarona in košček čebule. Soli po okusu. Predno daš na mizo, še prideni na drobno zrezanega peteršilja. Lahko prideneš tudi na kocke zrezan in prepečen kruh.

Paradižnikova rižota

5—6 paradižnikov kuhaj v loncu z malo vode. V kozici pa praži na masti drobno seseklano čebulo, na katero deneš prebran in opran riž (dve navadni pesti na osebo). Ko se malo popraži, ga polij s paradižniki, ki si jih pretlačila, vse osoli in pusti polagoma vreti ½ ure. Tako rižoto lahko daš na mizo k vsaki solati.

Češpljevi cmoki

Pretlačimo 5–6 kuhanih in olupljenih krompirjev. Temu pridenemo 2 jajci, košček presnega masla (ali masti), malo soli in vse z nožem pregnetemo. Nato dodamo malo manj kot $\frac{1}{2}$ l moka. Tisto dobro ugnemo in ga na deski zvaljamo za nožev hrbet na debelo. Narežimo kvadratne koščke, na katere polagamo oprane češplje, ki smo jim odvzeli koščice, ter na mesto njih dali košček sladkorja. Tako pripravljene zavijemo in stisnemo v okrogle cmoke, ki jih devamo v vrelo in malo osoljeno vodo. Kuhamo jih 7–10 minut.

Kuhane odcedimo in jih povaljamo z na masti zarumenelimi drobtinicami. Predno cenenemo cmoke na mizo, jih potresemo še s sladkorjem.

Pečenjak iz jabolk

Prpravimo $\frac{3}{4}$ kg olupljenih in na kocke narezanih jabolk, katere pražimo na dobri žlici masti ali masla. Ko se malo prepražijo, vlijemo na nje naslednje: v loncu zmešamo $\frac{1}{2}$ l mleka, 3 rumenjake in $\frac{3}{8}$ l moka (tri navadne kozarce. Vse to dobro zžvrkljamo. Tej masi pridenemo sneg 3 beljakov. Ko polijemo s tem jabolka, denemo vse skupaj 30 minut v vročo pečico. Ko je pečen, ga raztrgamo z vilicami, potresemo s sladkorjem in damo na mizo.

Domače dišave

● **Janež** je močno dišeč. Zelen (cvetje) se rabi pri vlaganju kumar, posušena zrna pa za razno pecivo, za kruh, za zdravila itd.

● **Kumino** rabimo za razna jedila, n. pr. za prežgano juho, za zeljnato solato, zelje, razne sire itd.

● **Peteršilj** je najbolj znana in največkrat uporabljiva zelenjava, oziroma dišava, ki jo rabimo v kuhinji. Rabiš jo za vse juhe in razne prikuhe. Dobro jo ohraniš, če jo drobno zrezano in dobro nasoljeno vložiš v kozarce.

● **Čebula**. Še boljši okus ima šalotka. Tudi te ne manjka pri nobeni hiši in je uporaba prav različna. Zapomni si pa, da devaj čebulo, ki jo boš pražila, ali kako drugače rabila na masti, vedno na dobro razgreto mast.

● **Cesen** se pri nas veliko premalo uporablja. Devamo ga na vse solate in v razne omake.

● **Drobnjak** rabimo za omako drobno zrezan pa za juho.

● **Lovorjev listič** dajemo v kisle juhe, v obare in pri vlaganju kumar.

● **Setraj** (martinček) dajemo v vse obare, v kisle juhe in povsod tam, kjer je na juhi prežganje.

● **Majaron** se prav tako rabi v vsch obarah, v raznih posnih juhah in pri pravi divjačine.

● **Pehtran, meto in maliso** rabimo pri pravi štrukljev, potic itd.

Zdravilnost in uporaba medu

Med so poznali že v najstarejših časih. Saj so že stari Slovani poznali in pili medico. Zelo dolgo časa so ga uporabljali namesto sladkorja. Danes pa ga je sladkor skoraj popolnoma izpodrinil in naše kuhinje ga res veliko premalo uporabljajo. Med ima v sebi veliko redilnih snovi. Pripravi se z dobro voljo in malo truda doma.

V medu imamo najrazličnejše snovi. Največ je sladkorja, skoraj 70 %, železa, apna, fosforja in nekatere kisline. Ko med užijemo, pridejo vse te snovi neposredno v kri, in je radi tega kot zdravilo zelo hitro učinkujoč. Uživamo ga kot zdravilo pri: slabokrvnosti, prehladu grla, pljuč, za pomirjenje živcev in čiščenje krvi. Vendar pa pri kašlju medu ne smemo uživati samega, ker draži sluznice. V takih primerih ga vedno razredčimo s čajem, z vodo ali z mlekom. V naslednjem prinašamo nekaj nasvetov, kako uporabljamo med pri različnih prehladih.

Če imamo pljučni katar, si pripravimo sledečo pijačo. V $\frac{1}{4}$ l vroče vode raztopimo 3 velike žlice medu in $\frac{1}{2}$ limone. To pijemo kolikor mogoče vroče trikrat na dan. Pri hripavosti, boleznih pljuč (jetiki) in bolečinah v prsih, uživamo malo pogret med po žličkah. Slabokrvni naj ga uživajo namesto sladkorja v kavi, mleku ali čaju. Za pomirjenje živcev in glavobola pomaga med, raztopljen v kozarcu mrzle vode.

Da ga pa poleg v zdravilstvu rabimo tudi v kuhinji pri pravi peciva, naše kuharice dobro vedo. Saj so medeni kolači in potice res zelo dobri. Marsikatera gospodinja naj pomisli, da je cena sladkorju skoraj enaka medu. Med pa nam bo veliko več zalegel kakor sladkor in je tudi bolj zdrav. Zato ga z večjim razumevanjem uporabljajmo!

PRAKTIČNI NASVETI

● **Neprozorne šipe.** V 100 gramih vode raztopimo 50 gramov grenke soli in pride-nemo še žličko arabskega gumija (navadno lepilo). S to zmesjo namažemo šipe, katere hočemo imeti neprozorne. Na njih se na-pravijo mali kristali. Take šipe postanejo zopet svetle in čiste, če jih umijemo z vro-čot vodo.

● **Madeži od rje** izginejo, če jih pomaka-mo v vrel citronov sok.

● **Uporaba pepela:** Lep bukov pepel pre-sejemo in ga lahko uporabimo v mnogih primerih: Štedilnik se najlepše očisti, če se drgne z dobro ožeto cunjjo, ki smo jo vtak-nili v pepel. Po tem drgnjenju ga izbrisemo s suho cunjjo. — Pepel rabimo tudi za vla-ganje jajc in suhega mesa, ki smo ga zavili najprej v bel, nato pa v časopisni papir in tudi za zalivanje lončnic. Na liter pepela nalijemo 5 l vode in pustimo stati par dni. Nato odlijemo nekaj vode in prilijemo či-ste, ter s tem zalivamo cvetice.

● **Razni madeži izginejo**, če jih drgnemo z divjim kostanjem, ki smo ga poprej dobro nastrgali.

● **Cvetje in listje oleandra** je zelo stru-peno.

Matija Dolničar:

Groza v hruški

Srakarjeva domačija je stala na majhnem griču. Obkroževali so jo hribi tako, da je bila v popolnem zavetju. Pomlad jo je prvo pozdravila, ker se je od juga sonce na-ravnost uprlo vanjo. Mrzlih vetrov pri Sra-karjevih niso občutili in tudi snežnih zame-tov skoro niso poznali. Domači so znali ce-niti ugodno lego svoje hiše in ob vsaki pri-ložnosti so se z njo pobahali: »O, pri nas je pa že toplo, slane mi ne poznamo! Naše črešnje že cvetijo, vaše pa še ne! Breskve so pa že davno odcvetele, zdaj bodo že hruške!«

Ljudem je vedno ponavljajoča se hvala že kar presedala. Radi jeze in zavidanja, ki ni bilo majhno, so skovali posrečene izreke, kakor: »Danes je pa tako toplo kakor pri Srakoperju!« Domači so sicer vedeli, kaj govorijo ljudje, vendar jim niso zamerili. Zdelo se je, da jim je bilo vse to še celo všeč.

Na vrhu griča je bila ravnina. Vse njive so bile skupaj, na vsaki strani in po bregu pa so ležali travniki. V ospredju pa se je razprostiral lep sadonosnik samih jablan in hrušk. Okoli poslopja so rastle že črešnje in češplje, v vinogradu na drugem hribu pa breskve.

Kar je res, je res, lepa domačija ni vsaka, Srakoperjeva pa je bila. In takšnega vrta ni bilo skoro nikjer, zato je bila zavist toliko večja.

Srakoper je bil svojevrsten človek. Veči-noma je samotaril. Za nobeno družbo mu ni bilo in tudi govoril ni mnogo. Radi tega

pri ljudeh ni bil posebno priljubljen. Če ga je kdo pozdravil, še odzdravil ni posebno rad. Navadno je neslišno zamomljaj, tako-rekoč sebi, da ga ni bilo mogoče razumeti. Zato ga je malokdo pozdravljaj, kar mu je bilo vseeno, prav za prav na to še mislil ni. Mimoidoče ni nikoli pogledal in je delal svojo pot naprej, kakor da ni bilo nobe-nega.

Poleg tega je imel še drugo slabost. Bil je takšen skopuh, da mu ni bilo para. No-benemu ni privoščil ničesar in bi ne pustil odnesti niti kamena iz svoje njive.

Berači so ga dobro poznali in se ga je vsak izogibal. Če je bila doma žena, takrat niso odšli praznih rok; drugače pa je bilo, če so naleteli nanj. Na mah se mu je raz-vezal jezik in ozmerjal je vsakega s pote-puhom. V takih primerih je pokazal svoj močen glas, ki ga je sicer vedno skrival.

Preko njegovega vrta je držala pot. Sku-šal je na vse načine, da bi jo odpravil, pa se mu ni posrečilo. Vse bi žrtvoval za to. To je bila njegova nesreča. Na vsakega je bil jezen, ki se je posluževal te poti.

Na svojem vrtu je imel mnogo dobrega sadja, zlasti pa hrušk. Kakor ni drugače no-benega pogledal, je v poznem poletju stal vedno na preži. Vsakega mimoidočega je motril tako dolgo, dokler ni prešel njegov vrt. Če se je kdo mimogrede pripognil, kaj hujšega! Tokrat je zarohnel in ga ozmerjal s tatom.

Ker so ga vsi vaščani že dobro poznali, mu zmerjanja niso šтели v zlo. Takšen je in

takšen bo ostal, so menili in imeli za psovke gluha ušesa.

Doraščajoči fantje, ki so bolj razposajeni, pa so mu vedno nagajali. Kadar je šel kdo preko vrta, se je nalašč pripogibal, kakor da bi pobiral. Srakoper pa je ves v ognju kričal in rotil in nikoli si ni domislil, da ga dražijo iz nagajivosti.

Najbolj pa je bil v skrbeh za maslenke, ki so dozorevale okrog sv. Jerneja. Oči so mu same od sebe uhajale na vrt, zvečer pa je prisluškoval, če bi slišal kakšne stopinje ali šum. Še zaspati ni mogel, ker so mu bile maslenke vedno v mislih. Stalno se je prebujal in pogledoval proti oknu, če se že svita. Že v polmraku je vstajal in se je vedno najprej napotil na vrt, kjer je pregledal, če ni bilo morda ponoči tatov. Ko je našel vse v redu, je pobral maslenke, ki so ponoči padle na tla.

Domači so ga često opozarjali, da ne dela prav, ko je kar trepetal za vsako hruško in zmerjal ljudi. Zaleglo ni nič in jim ni niti odgovarjal. Kar se je navzel, to je prešlo v njegovo naravo in nobena stvar bi ga ne mogla spremeniti.

Mladi vaški fantje so ga imeli že dolgo na piki. Samo čakali so ugodne prilike, da bi se Srakoperju že kakorkoli maščevali in mu vrnili prijaznost. In zdaj, ko so zrele maslenke, je najlepša priložnost. S tem bodo Srakoperja še najbolj prizadeli.

Domenili so se. Fantje niso praznih glav in imajo mnogo domislic. Pripravili so slamnatega moža in ga trdo nabili s slamo. Zvečer, ko je Srakoper po navadi šel k počitku, so oprezovali in ko je zaspal, so obesili slamnatega moža za spodnje veje najlepše maslenke. Okrog pasu so mu privezali srobot, ki so ga dostavili še toliko, da je bila dolga vrv. Potem pa so se pripravili. Eden se je skrtil v koruzo in držal za srobotovo vrv in po potrebi poganjal in gugal »obešenca«, drugi pa so tresli hruško, da je vršalo kakor ob burji.

Niso še dobro pričeli, ko se je Srakoper prebudil, ki je bil ob tem času silno tankočuten. Planil je iz hiše in vpil na vso moč. In ko je videl, da tatovi ne odnehajo, je pograbil za vile pri skednju in dirjal na vrt proti hruški.

Tresenje je pojenjalo, ni pa ponchalo, eden še ni miroval. Srakoper je skočil ves besen k maslenki, da bi mahnil po njem. Tik pred hruško zagleda človeka, ki se ga ni ustrašil in tresne naprej. Obstal je, mrzlica ga je obšla in sapa mu je zastala. Tega

ni pričakoval, ker je bil navajen, da je pred njim vse bežalo. Po nekaj trenutkih se je zavedel, obšla ga je groza in odšel je nazaj — počasi, ker so mu noge popolnoma otrpnile.

Pred hišo je zastokal, klicati ni mogel, kakor bi rad. Slišala ga je žena, in se je prav tako prestrašila. Komaj si je razložil, kaj je in kaj se je zgodilo. Užgali so svetilko in so — vsi prestrašeni odšli na vrt.

Grozen prizor! Obesil se je — krikne žena, za njo pa vsi ostali in bi najrajši pobegnili. Srakoper, ki je med tem že prišel k sebi, se je ojunčil in posvetil bliže, da bi spoznal nesrečneža. Ni mu šlo v glavo, zakaj bi se neki tat obesil. Premišljeval je in svetil vedno bliže. Ni in ni mogel spoznati obešenca, tako ga je prevzel strah. Potipati si ga ni upal, pustiti pa ga tudi ne morejo tako. Kaj naj napravijo ob tej strašni uri. Dregetali so od groze in stali nepremično, dokler se ni zravnal sin, vzal svetilko in posvetil obeščencu pod nos. Ves presenečen je ugotovil, da je obešenec napravljen...

Srakoper je molčal. Bilo ga je sram, da se mu je to pripetilo. Strah mu ni hotel izginiti. Trdih in neokretnih korakov je odšel spat.

Od tiste strahotne noči se je Srakoper spremenil. Sramota mu je šla do živega in postal je popustljiv. Nobenega ni več ozmerjal in fantje so bili zadovoljni, da so ga ozdravili na tako enostaven način.

Mežnar Brkljač

Kar naenkrat pa se nepričakovano oglasi Švedrovka. Menda ji je postalo nerodno, ker smo vsi utihnili. Vendar je bila previdna. Niti z besedico se ni povrnila na naše prejšnje razgovore. Delala se je tako, kot da ni ničesar slišala. Morda ni ujela vsega, čeprav je skrbno nastavljala ušesa, po večini pa je že razumela naše naklepe. Spretno je napeljala govor na jajčka, ki jih je kupovala po naših krajih: Razkladala je o nizki ceni in dopovedovala, da se jih ne izplača kupovati, ker se nič ne zasluži. Tako nekako se je hotela pohvaliti, da dela gospodinjam veliko uslugo, ker jim pokupi vsa jajca, saj drugače bi jih morale porabiti doma. Za sol in vžigalice le dobijo denar, drugače bi še tega ne mogle kupiti.

Švedrovke, ki je govorila na vse načine prepričevalno, nismo veliko poslušali. Ne vem, kako je še razpletala svoja pripovedovanja, mimogrede sem slišal o jajcih in njenih zaslugah. Ženske so ji molče priklimalave, moški pa smo menda kar vsi mislili o naklepih proti Brkljaču.

Medtem smo končno prišli do Mlinarjeve poti. Švedrovka je krenila iz gazi proti mlinu, in kar ni mogla končati s svojimi razlagami. Nekajkrat se je še obrnila za nami in sama sebi govorila, mi pa je nismo več poslušali in se zmenili zanjo.

»Hvala Bogu! — pa smo se je rešili,« globoko vzdihne Brinjevka. »Naj bo prav ali ne, te babnice pa ne morem videti, Bog mi grehe odpusti! Tako je vsiljiva in zoprna, kot menda nobena druga! Menda jo imamo za pokoro v naši okolici, drugače ne morem reči. Če je kaj pravice na svetu, bo dajala na onem svetu težak odgovor za svoje grehe. Joj, joj, kaj mislite! Veliko obrekljivk poznam, takšne hudobnice pa še ne! Ničesar slabega ji ni treba napraviti, pa te bo raztrgala na drobne kosce. Dobro, da nima kakšne oblasti, to bi nas mrcvarila in tlačila!«

Brinjevki smo vsi tako pritrjevali, kakor da bi se dogovorili. Nihče je ni za-

govarjal, obsojali pa smo jo vsi povprek. Še tisti, ki so bili vso pot samo poslušalci, so se sedaj razgibali. Kljub slabi volji, v katero nas je spravil Brkljač in še nazadnje Švedrovka, sem se le moral smejati. Od vseh je bila najbolj zanimiva Brglezova Polona, stara, sključena ženica 75 let, ki je brez zobov že bolj rahlo govorila. Razpoložena nad krepkimi trditvami Brinjevke, je kar odskakovala in mahala z rokami, kakor kakšna šolarica. Kaj bi tudi ne, ko pa je bilo vse, kar smo slišali, kakor pribito.

Naposled je prekinil hrup Klančnik, ki je menil, da je treba radi kratkega časa te stvari opustiti in se dogovoriti o tem, kar smo že poprej nameravali. Še nekaj poti je bilo pred nami, potem pa se bodo začeli razhajati, zdaj eden, zdaj drugi. »Takole bi jaz rekel,« nadaljuje Klančnik, »v vsaki vasi moramo dobiti nekoga, ki bo vse potrebno pripravil. Ljudi je treba obvestiti, in jim natančno raztolmačiti, kaj in kako. Vsak mora vedeti, za kaj gre in kako moramo nastopiti, da ne bo brezuspešno?!«

»Imaš prav, Klančnik,« se oglasi Brinjevka, »na nekaj smo pa pozabili! Najprej se domenimo, kaj bomo z Brkljačem napravili?! To je najvažnejše, predno bi kaj več govorili. Jaz bi bila zato, da ga na dan licitacije pošteno premlatimo, potem, ko bomo dognali, da manjkajo krače. To bi najbolj zaleglo in bi bilo za nje ga tudi pošteno plačilo. Kar je iskal, to naj dobi! Kaj nam pomaga, če bi mu kaj drugega naprtili? Po mojem nič! Kaznujmo ga na ta način. Morda ni lepo, če bi ga dejansko napadli, pomagalo pa bo, to vam povem. Do smrti si bo Brkljač zapomnil, kdaj je kradel krače nam in sv. Antonu! To je takšen greh, da nobena kazen ne bo prevelika. Le nič ne omahujmo, tako vam pravim, in napravimo tako, kakor sem rekla!«

(Dalje prihodnjic)

Jože Danev:

Pismo kmetški mladini

Tovariši in tovarišice! Zdi se mi, da stojim z vami na govorniških odrih pred žitnimi polji, kjer valovi zlata pšenica in med zelenimi travniki, kjer smo imeli vesele praznike košnje in žetve. Vsi vemo, kaj so pomenili ti dnevi za nas, ko smo pri kmetškem delu javno manifestirali za njegovo priznanje in čast. A ne samo to: ti prazniki so nam utrjevali vero v moč samega sebe, v zmago vseh ponižanih in razžaljenih in za zmago svobode duha, ki so nam ga skušali mnogi vplivi omejiti. Vse, kar smo ustvarjali, nam je veval naš zdrav razum, ljubezen do rodne grude in kmetškega doma. Na tekmah koscev in žanjic smo izpovedali krivice, ki se godijo malemu delovnemu človeku s tem, da je ta, ki prideluje kruh zase in za tisoče drugih, potisnjen v ozadje in nima za to delo priznanja od nikogar. Nasprotno, to delo se omalovažuje kot manjvredno, čeprav od njega zavisi ves razvoj in napredek človeštva.

Zaobljubili smo se slediti Gubčevim načelom, izvojevati staro pravdo, boriti se proti krivicam in priboriti naši slovenski vasi lepšo in trdnejšo bodočnost. Dogodki v svetu so omejili naše delo, a niso zatrli

naše zavesti, da smo pripravljeni neustrašeno gledati v bližnjo bodočnost.

Vojna vihra je uničila mnogo življenj in napravila na tisoče sirot. Bogata polja, ki so jih negovale pridne roke, so postala opuščena.

Onemeli smo ob teh grozodejstvih in še vedno smo v bojazni, da ne bi tudi nas doletela ista usoda.

Vsa mladostna leta so nam potekala v težki življenjski borbi, a borba nas je napravila še trdnejše in upornejše.

Marsikje, posebno pri poljskem delu, so nas morale letos nadomeščati žene in dekleta. Tudi v javnem življenju je kmetška žena in dekle prav tako potrebna, da nadomesti moško moč. Bliža se jesen in pospravljanje poljskih pridelkov. V naših kmetških izbah, na kmetških odrih in v knjižnicah, se bo nadaljevalo naše prosvetno delo. Naše delovanje se bo vršilo tudi naprej po začrtani poti. Česar nismo zmogli v poletnem času, to bomo s podvojeno silo nadaljevali sedaj. Odprimo vrata kmetški kulturi, ki jo sami ustvarjamo, da bomo skozi vse viharje ostali rod zdrave, svobodne, kulturne in močne slovenske vasi.

Ljubljana

Okrožje kmetških fantov in deklet v Ljubljani je priredilo v nedeljo 11. avgustu t. l. izlet na Sušak. Že zgodaj zjutraj se je zbrala številna družba kmetških fantov in deklet, samih naših pokretašev, v središču Ljubljane. Ob 2. uri zjutraj je odbrzel popolnoma zaseden avtobus proti Dolenjski, in dalje proti morju, kamor je prispel že v zgodnjih dopoldanskih urah. Po kratkem oddihu so si naši fantje in dekleta ogledali mesto Sušak in njegove zanimivosti, nakar so krenili v pristanišče. Tam se jim je nudil lep razgled. Marsikdo je tedaj prvič v svojem življenju zagledal naše morje. Lep je bil pogled na množico ladij, ki so bile zasidrane v luki. Vse polno je bilo čolnov, ki so pluli v pristanišče in ob obali. Tudi mi smo si

najeli čoln in se odpeljali precej daleč na morje. Po dveurni zelo prijetni vožnji smo se vrnili v pristanišče, nakar smo krenili na Trsat, kjer smo ostali do poznega popoldneva, ko smo se morali že vrniti nazaj proti beli Ljubljani, noseč s seboj vse polno lepih spominov na izlet, ki je uspel v veselje in zadovoljstvo vseh.

Škofja vas

Ker v poletju nismo mogli odkriti Gubčevega spominskega kamna, kakor smo imeli namen, smo s tov. društvom v Vojniku priredili že več izletov. Največji pa je bil pred kratkim, ko smo se odpeljali z avtobusom na Gorenjsko. Ogledali smo si: Bled, Bohinj, slap Savice in vso tisto naravno lepoto, ki jo ima ta del naše Slovenije. Ne

samo, da smo videli popolnoma nove kraje, spoznali smo tudi ljudi in razmere, v katerih živijo. Saj ima vsak kraj svoje posebnosti in navade. Taki izleti nam niso in ne smejo biti samo radi razvedrila, temveč, da tudi spoznavamo svet. Spoznamo pa tudi, da je naša domovina po naravi obdarjena z nešteti lepotami, radi katerih nas tujina vedno zavida.

Izlet nam bo ostal v lepem spominu, drugimi tovariškimi društvom pa kličemo: »Izrabite lepe nedelje!«

Šmartno ob Savi

Naše Društvo kmetskih fantov in deklet je pred kratkim priredilo dva prav lepa društvena izleta. Prvi je bil v Županovo jamo pri Grosupljem, kjer so si naši fantje in dekleta z zanimanjem ogledali vse njene krasote.

Na drugem izletu pa smo krenili v Kamniško Bistrico. Šli smo prav do izvira Bistrice, ki se tu razlije v krasne slapove. V vselem razpoloženju in polni lepih spominov smo se vračali proti domu. Želja vseh članov in članic pa je, da v bodoče še priredimo nekaj izletov, da se oddahnemo od težkega dela in si pridobimo novih sil in vzpodbud za jesensko in zimsko kulturno delo na naši vasi.

Ponikva

V letošnjem letu se je pri nas vršila prva večja prireditve v nedeljo 18. avgusta. Na ta dan smo imeli tekmo koscev, ki pa žal radi nastalih razmer ni mogla doseči takšnega zunanjšega razmaha, kakor smo ga bili vajeni prejšnja leta na vseh naših prireditvah. Kljub temu pa se je pri tekmi zbrala velika množica ljudi, ki je z zanimanjem sledila delu, ki ga naši fantje opravljajo s ponosom in zavestjo, da trde in žuljave roke ustvarjajo največje dobrine za človeka. — Na Gobčevem travniku pri postaji je zamahnilo v lepo travo 11 koscev. V napetem pričakovanju je končal prvi, drugi, tretji, dokler ni končal zadnji. — Po tekmi pa se je vršila razdelitev nagrad in prijetna zabava. Tu so se sešli tovariši in tovarišice iz Sv. Jurija, Dramelj, Vojnika, Škofje vasi in iz vseh sosednjih krajev. — Tako smo poživali tovarištvo, na zunaj pa zopet pokazali, da se je kmetska mladina zdramila in da hoče v javnem življenju sodelovati za napredek naše skupnosti. Naše delovanje pa bomo sedaj prenesli na novo področje — poživalo se bo notranje izobraževalno delo, ki je vsem potrebno.

Razlaga tujih besed

● **Masa** je latinska beseda in pomeni v našem jeziku množino, skupnost, velikost, snov, tvarino, grmado, kepo, grudo in silo. Največkrat rabimo to besedo za ljudsko množico. Kjer je bilo, ali kjer je zbranih veliko ljudi, rečemo, da je zbrana masa ljudi. Če karkoli govorimo o ljudeh v množinskem smislu, o njihovem življenju, o njihovi kulturni stopnji in podobno, potem pravimo: masa je nezadovoljna, masa strada, masa je zaostala itd. — Tudi razne tvarine, kakor zemljo, apno, železo in podobno, imenujemo v nekaterih primerih masa. Ilovnata zemlja je n. pr. v mokrem stanju neprodušna masa. — Gospodinje pečejo pecivo iz pripravljene mase, ki so jo napravile iz moke, soli, mleka, sladkorja itd. — Železna ruda nastane pri topljenju žareča masa. — Raznim mazilom in škropivom, ki jih uporabljajo vinogradniki, sadjarji in hmeljarji proti rastlinskim in živalskim boleznim in škodljivcem, ki jo pripravijo iz modre galice, apna, žvepla itd., pravimo tudi masa.

● **Demonstracija** je beseda latinskega izvora. Ima več pomenov, zlasti pa: izzivanje, nazorno dokazovanje, kazanje volje, očitovanje itd. Če nam kdo razkazuje kakšen stroj, njegovo delovanje in upravljanje, pravimo, da nam demonstrira, to je razlaga in razkazuje. — Kadar si n. pr. izletniki ogledujejo kakšno podjetje, mlekarno, tovarno in slično, tedaj navadno nekdo od dotičnega obrata pojasnjuje in razkazuje oglednikom delovanje strojev in razne postopke pri izdelovanju predmetov, to se pravi, da demonstrira. — Prav tako se demonstrira n. pr. uporaba plinske maske itd. — Po drugi strani pomeni demonstracija kazanje nezadovoljstva ljudstva, ki se navadno vrši na ta način, da se ljudje zberejo in v skupinah ali v povorki krenejo po mestu, kjer vzklikajo proti temu, kar jim ni po volji. N. pr. proti visokim davkom, proti zatiranju ali omejevanju svobode in proti drugim krivicam. Tiste, ki demonstrirajo, imenujemo demonstrante. — Često se tudi vršijo demonstracije proti nastopanju tujih držav, če so kakorkoli ogroženi ali prizadeti interesi sosedne države radi postopanja z narodnimi manjšinami, radi ovir v trgovini itd. — Večkrat tudi beremo, da je n. pr. na kakšnem občnem zboru skupina zborovalcev, navadno opozicija, demonstrativno zapustila zborovanje, ker se ni strinjala s potekom ali s sklepi občnega zbora. Ti zborovalci so torej odšli iz demonstrativnih razlogov, to je radi odpora.

Med Dolnjo in Srednjo Bistrico so travniki in njive. Ljudje imenujejo travnike Trate, njive pa Krčevine.

Na južni strani te plodne zemlje teče Mura, na severni strani pa loči visok nasip kmetsko zemljo od gosposke.

Koruza je bila že potrgana in koruzišče povezano v kupe. Ozke njive z rjavo dozorevačo ajdo so bile kakor kričeče krpe na stari obleki. Tudi repa je imela že močno listje. Tu so se najrajši skrivali zajci, katere so dan za dnem preganjali Kelenčev Januš, Šnajdarjev Balazič in Sabo. Streljali so zajce, jerebice in fazane.

Na Tratah smo pasli. Pasli smo vskriž. Nobene meje ni bilo med travniki; kjer smo hoteli, smo spustili krave, jim privezali glave k nogam in bili smo prosti. Vendar pa je bila na Tratah meja. Poznali smo jo vsi pastirji, Srednji in Dolnji. Bila je meja, katere ni smel prekoračiti nobeden izmed sovražnikov. V sovraštvo smo si bili Dolnji in Srednji. To sovraštvo je šlo od roda do roda. Zakaj smo se sovražili, nismo vedeli. Mnogokrat se sovražijo celi narodi, pa ne vedo zakaj, kako bi vedeli mi, ki drugega nismo znali kot pasti krave.

Odkar se spominjam teh bojev, so bili vedno Srednji tisti, ki so prekoračili mejo na Tratah.

Dolnji smo bili skoro vedno premagani. Srednjih je bilo več. Oni so bili tudi mnogo boljše v boju, bolj pretepaški. Divja kri jim ni dala miru, dokler nas niso izzvali na naši zemlji.

Ko so podleski pokrivali Trate in je slabo jesensko sonce svetilo na zemljo, smo se pripravljali na boj. Krave smo odgnali k vasi. Poslali smo nekaj ljudi po kamenje, drugi pa smo pripravljali frače in biče. Biči so bili prvrvrstno orožje na daljavo. Spominjam se, da je pribrenčal in vsekal v vlažno zemljo kamen, vržen z bičem, ko smo bili tako daleč narazen, da se nismo niti slišali. Takrat se nas je vedno polotila tiha bojazen, katero je čutil vsak, čeprav smo si med sabo dajali pogum.

»Danes jih poženemo do Bistrice,« je govoril Žabotov Lali pri neki priliki.

»Potreti moram nemu taco,« je rekel njegov brat Imri.

V resnici pa v to ni verjel nihče. Šlo nam je zato, da zadržimo Srednje na meji. Sramota nam je bila, da so se šopirili nedeljo za nedeljo na naši zemlji.

Skrjančevega Ferdinanda smo poslali h kravam. Če nam bo šla slaba, bo moral odmikati krave proti vasi v primerni razdalji. Mnogi smo si podpičili predpasnike, slekli suknjiče in si basali kamenje v hlačne žepe, ter si natikali na prste frače.

Lali je imel takrat nekaj čudovitega v sebi. Bil je nemiren. Hotel je vsakega pregledati. Oziral se je proti nasipu ob Trebešu.

»Imaš kamenje?« je vprašal mimogrede koga.

»Imam.«

»Pa bat?«

»Imam.«

Bat je imel vsak. Ne vem, zakaj smo imeli bate. Na tako kratko razdaljo nismo nikdar prišli, da bi jih rabili. Imeli pa smo jih zmeraj s seboj.

Pri Srednjih je šumelo. Mnogo jih je bilo. Mi Dolnji pa smo od daleč opazili, da se pripravljajo na napad. Če je kateri izmed Srednjih pasel kje v bližini meje, je žvižgal in vpil na nas:

»Hej! Dolenčarji
v dolge lonce tulijo
pa žabe gulijo.«

Pri nas pa je dal tu in tam kateri k ustom roko in je vpil nazaj:

»Srednji pa nosite raztrgane ritke. Sem pojdite, če se upate.«

In res! Velika množica borcev se je odtrgala od Srednje Bistrice. Šli so proti nam. Sonce je svetilo na nje, prav tako kakor na nas. Lepo, toplo jesensko sonce.

Šli smo proti njim v gruči. Manjši so pri Srednjih zaostajali na cesti, ki je vodila od Srednje proti Dolnji Bistrici. Jedro pa so tvorili najmočnejši in najboj predrzni. Prav tako je bilo pri nas. Lali je ves rdeč zgrabil kamenje, ki so ga prinesli. Pokazal je proti sovražniku:

»Dečki, pojdimo. Ne skočite!«

»Jaz ne skočim,« se je slišalo korajžno.

Ferdinand je ostal pri kravah, mi smo pa šli. Lali je šel spredaj. Vrtel je fračo na prstu. Roka se mu je v zapetju pregibala.

Bilo nas je malo, zelo malo. Srednjih pa je bilo kot toče. Že so prišli do kolnika, ki je delil Trate na dolnji in srednji del. Kot da bi jih kaj pognalo, so Srednji pospešili korake. Stopili so na našo zemljo. Dvignili so grozen krik.

Kamenje, ki so ga metali z biči, je že brenčalo nad nami. Bolj boječi izmed nas

so že ostajali zadaj. Le Lali in Imri sta korakala neustrašeno v veliko nevarnost, mi pa smo šli za njima. Ljudje, ki so šli k večernicam, so nas od daleč gledali. Tudi odrasli pastirji na gosposkem so prišli na nasip, da bi videli bitko. Nekoč so se borili oni, zdaj gremo v boj mi.

Dominko, ki je bil med množico Srednjih najbolj predrzen, je zavrtel fračo in s silovitim zamahom vrgel kamen.

Oster žvižg. Leva polovica naše vojske se je pripognila. Srednji so zaničljivo zakričali:

»Dolenčarji, v dolge lonce tulite,
pa žabe gulite«

Lali je odgovoril k kamnom. Že je letelo kamenje. Naši so metali z biči. Lali je zavrtel fračo, da je počil motvoz. Kamen je švignil med gručo in zadel nekoga v ozadju, da je glasno zajokal. Vojskovodji sta bila moška in neustrašena. Začela sta prva boj. Nam je rastel pogum, Srednji so pa za trenutek omahovali. Levo krilo naše vojske, ki se je prej pripognilo in nekoliko zaostalo, je sedaj izravnalo vrsto.

Naval sovražnika smo zaustavili. Vpitje in kletev se je razlegala po Tratah. Po bledeh podleskih je tekel kdo k nam in k

Srednjim. Kamenja je bilo v zraku kot mušic pri strehah ko zahaja sonce.

Najhujša borba je bila na cesti. Tu se je borilo jedro obeh vojsk; ceste sta se držala Lali in Dominko.

Kljub naši trdovratnosti smo se začeli umikati kot vedno. Na obeh krilih so naši popuščali in sredina je morala nazaj.

Trdovratno smo se branili. Metali smo kamenje z rokami. S fračami nismo mogli več, bilo je to nemogoče. Kamenje je odsakovalo od zemlje.

Lali je vrgel kamen. Zaklel je poleg:

»Da bi ti vrag taco potrl.«

Mi smo se zasmeli, Srednji pa so kot sršeni obsipali Lalija s psovkami.

»Takoj, prideš ti na Srenjo. Dobiš ti, kar si zaslužiš.«

Dominko, suh zagorel dečko, je vrgel kamen. Zadel je Lalija v vrat. Ta je zavpil in tekel v ozadje. Obe vojski sta onemeli. Pa le za trenutek. Imri je skočil naprej, se zagnal ves besen proti Srednjim ne oziraje se na nevarnost, da ga zasujejo s kamenjem.

Dominko se je umaknil, mi pa smo dobili pogum. Kot toča se je vsulo kamenje na Srednje, ki so se obrnili in bežali.

Bilo je to prvič v zgodovini naših bojev, da so Srednji tako bežali. Če so se kdaj

V Franciji je velik naval beguncev, ki delajo oblastem radi prehrane in prenočišč velike preglavice. Na sliki vidimo begunce v veliki dvorani pri kosilu.

Kmetič:

Moja pesem

*Iz oči mi plamen sije,
žar srca ves svet ogreva,
v duši ni boli, ne gneva:
sonce sreče vse pokrije.*

*Meni se ves svet odpira:
trate z rožami poslane,
dalje s soncem obsijane,
dalje tuje in neznane...*

*Ali hrepenenje moje
sred domačih polj ostane;
naj zbudijo moje pesmi
duše vse, s temo obdane...*

*Hej, zapojmo mojo pesem!
Kmetiška himna naj ovije
travnike, gozdove, polja,
in slovenske domačije!*

umikali, so se umikali počasi. Tekli so proti meji, kot bi jih nosil vihar. Imri je divjal. Razdalja med njim in Srednjimi se je vedno bolj manjšala. Meja je bila tu.

Kot bi treščilo v Dominka, se je nenadoma ustavil, se obrnil, zapičil bat v zemljo, si raztrgal na prsih srnjco in zavpil proti nam:

»Rajši v smrt! Preko meje ne stopi nobeden.«

»Čez mejo nobeden!« so zavpili Srednji v trenutku, se ustavili in že je kamenje letelo na nas.

Nas so ustavili. Zopet se je začel krčevit spopad. Kamenje je padalo na zemljo. Tu in tam je kamen zadel koga v nogo ali hrbet, da je votlo počilo.

Naše levo in desno krilo je zopet omahovalo. Sredina se je morala spet umakniti. Srednji so prekoračili mejo in stopili na našo zemljo.

Umikali smo se. Toda zdaj hitro in v neredu.

Bili smo se junaško. Srednji so bili divji. Imri je dobil kamen v nogo. Ni se zmenil za to, čeprav ga je moralo zelo boleči.

Kričali so, se zmerjali, a mi smo se umikali. Zgodilo se je celo, da so nas Srednji prisilili do hiš. To so bili dogodki, na katere se nismo radi spominjali. Srednji so postali besni. V svesti so si bili zmage.

Takrat pa, kot da bi zrastle iz zemlje, se pojavi v sredi naše umikajoče vojske Lali. Bat je držal visoko nad seboj, z drugo roko pa je stiskal pest in kričal:

»Nazaj dečki, nazaj!«

To nas je presunilo. Ustavljali smo se. Zagledali smo, da je sem od našipa tekel Barin Pavel in še dva velika dečka. To so bili že odrasli Dolnji dečki, šli so nam na pomoč. Lali jih je zagledal. Obrnil se je in nam navdal pogum. Hotel je ujeti Dominka. Ko je videl, da je to brezuspešno — Srednji so se obrnili in bežali — je v teku vrgel kamen. Zadel je Dominka, ki se ni niti ozrl nazaj, samo tekal je. Vsa Srednja vojska se je umikala. Hiteli so, da jim ne bi Barin Pavel prišel v zaledje.

A v Srednjih je bila prava pretepaška kri, ki je ni zbežal niti Barin Pavel. Mi pa, namesto da bi bežali za Srednjimi, smo stekli k Pavlu kot otroci k materi. To zmešnjavo so Srednji takoj opazili. Junaški Dominko se je znašel.

»Stojte dečki, ne dalje!«

Vsi upchani so napeli moči. Spet so nas zadržali. Tudi Barin Pavel se je moral ugibati kamnom, ki so zvižgali nad nami.

Mi smo naredili veliko napako. Namesto, da bi Srednje napadli iz boka, smo se pridružili Pavlu. Mi Dolnji nismo bili za borbo.

Bežali smo. Bežal je tudi Barin Pavel. Na nasipu, po katerem so rasli jagnjedi, so odrasli moški in ženske gledali to čudovito bitko, ki se je tako slabo končala. Pavlova zvižaja je bila dogovorjena, toda ni nam pomagala. Sovražnik je vdrl na našo zemljo in nas razkropil. Bežali smo k hišam, po vseh Tratah pa so zagospodarili Srednji do večera.

Bledi podleski so bili poteptani, megla je legla na Trate. Gnali smo krave na večer domov in govorili spet o bodoči borbi, ki nam naj bi prinesla več uspeha in zemlje.

Ko smo dorasli mi, so prišli za nami drugi. Lalija in Imrija ni več doma. Nekje v

Ljubljani že dolga leta delata pri zidarjih in tudi pišeta, da tudi Dominko z njima dela. Mnogokrat dobimo pozdrave od njiju in od Dominka.

Na Tratah pa še nadaljujejo borbo. To podedovano sovrašтво se vleče skozi rodo-ve. V vsaki dobi se rodijo hrabri in neustraseni Dominki in Laliji.

Srednji zmagujejo kakor nekoč. Tudi podleski cveto na jesen. Vse gre svojo staro pot naprej, kakor mora biti. Le nekaj je nerazumljivega: zakaj so se topli Bistričanci med seboj nekoč, zakaj smo se topli mi in zakaj se bodo topli tisti, ki bodo prišli za nami?!

Ivan Nemeč:

SREČA V VALOVIH

POVEST

Po utrudljivem iskanju so trupli Nadje in Ranka našli. Za morje obsežno vodovje se je pokorilo strugi Donave, zato je bilo iskanejše ponesrečencev lažje. Ranka so izvlekli izpod velikega vrbovega grma, ki je že cvetel in pošiljal naokrog prijeten vonj rumenih mačic. Nadja je bila nekoliko dalje, v smeri od Srbske Skele proti Monjorošu, kjer so jo našli prislonjeno ob velik vrhov štor. Slonela je ob trhem lesu in strmela v Donavo, kakor bi hotela vprašati:

»O, Donava! Zakaj, zakaj? ...«

Oči je imela odprte; snežno belo mrtvo lice pa niti najmanj ni izgubilo svoje lepote. Kljub temu, da je dolgo ležala v vodi, njeno obličje ni izgubilo trpečega izraza. Trenutek, ki je zahteval od nje največjo žrtev, je bil zapisan na njenem obrazu s tako močjo, da je tudi hladno Kovačevo srce, ki jo je našel, vzdrtelo. Šubičeva Manja pa je trdila, da je okrog njenih ustnic zapazila rahel izraz sreče, ki se ji je zarisal najbrž že v valovih, ko je čutila, da jo z Rankom družijo enaka smrt.

Na mrtvaškem odru sta obraza Nadje in Ranka dobila skoraj čisto naraven izraz. Vsi prihajajoči so z začudenjem upirali pogled v mladi bitji, ki sta pred njimi negibno ležali mrtvi. Človek bi skoraj ne verjel, toda trpke resnice o nesreči Ranka in Nadje nihče ni mogel več spremeniti.

Drugi dan se je skozi Bezdan pomikal mrtvaški sprevod, kakršnega ravna Bačka še ni videla. Nobeno oko ni bilo suho; niti

najtrši fantje niso mogli zadržati solz. Pri najhladnejših srcih so občutki pogнали v oči roso, ki je v curkih padala na tla.

Škrbič in Mileva sta trudno stopala in potrto zrla v krsti, ki ju bo vsak trenutek skrila mati nas vseh — zemlja. Milevine oči so vzdržema točile... Po razbrazdanem licu so tekle najgorkejše solze materinih bolečin. Matine oči so bile menda edine, ki niso več zmogle solza. Vse trpljenje je junaško zaprl v svoje široke prsi, ustnici pa sta mu narahlo drhteli in pričali o bridkosti in notranji borbi.

Na pokopališču je čakal odprt grob, ki je sprejel vase strto mladost. Tovarishi in tovarišice so položili krsti v jamo in pretresljivo zapeli pesem v slovo:

Zemlja sprejmi naše brate!
Večno naj v tebi spé!
Saj za dneve svoje kratke
v tebi si shlade gorjé...

V tebi si shlade gorjé... je turobno odmevalo med grobovi. Prve lopate zemlje so padle v jamo in množica je drhtela v tihem ječanju...

*

Pri Škrbičevih se je po smrti Nadje in Ranka življenje zelo spremenilo. Delo se je za gospodarja in gospodinjo povečalo, poleg tega pa je dala mnogo skrbi Nadjica. Za poljsko delo je Mato najel pomočnika, ki pa je imel največ opravka s konji; sam je

v količkaj prostem času stopil k Nadjici in ji skušal nadomestiti mamico. Mileva se je sicer trudila na vse načine, toda Nadjica pri njej ni hotela zaspati; kadar pa je njena ročica začutila hrapavo Matino desnico, se ji je ličece raztegnilo v topel otroški smehljaj, ki je bil prav takšen kot Nadjin. Otrok je nežno zrl v Matine oči in ga v zadnjih dneh tudi že božal, kar je Škrbića še bolj podžgalo v skrbi za dete. Rahlo jo je prijemal in krotko vračal poglede v njene modre oči, ki so mu bile v bolečini edina uteha.

Po sedmih mesecih je Nadjica že poskušala z različnimi glasovi. Celo sedela je že v zibelki in se igrala s Škrbićevo pipo in s svetlo ropotalko.

Nekoga dne se je Škrbić tako razveselil, kakor že dolgo ne. Najbrž je bilo tako zadnjič pri Nadjičinem rojstvu. Kdo bi pa tudi ne bil vesel takšnega dogodka? — Bilo je nedeljskega popoldne. Mato in Nadjica sta se grela na zimskem soncu, ki je prihajalo skozi okno v izbo. Gledala sta drug drugega, ko je naenkrat Nadjica z ropotalko veselo pomahala in zaklicala:

»Ata!«

»Nadjica! — Nad...!«

Škrbić je vzdrltel. Prva Nadjičina beseda je veljala njemu, staremu možu, ki je pri teh besedah začutil mladostno silo. Nežni in prisrčni otroški glas mu je prožil svežih moči v borbi z usodo življenja. Po vsem telesu je začutil živahnejši obtok krvi in silno moč v svojih rokah. Skozi vse ude mu je drhtela beseda »ata«, nekje daleč v prividu pa je zagledal Ranka in mlado mater z bolečim izrazom na licu.

»Ata!« — je drugič zaslišal Škrbić, privid pa mu je mahoma zamenjal trpečo mater z mlado deklico, ki se je dobrosrčno smehljala dekletcu v zibelki. Poleg mlade deklice je zapazil krepkega, čednega fanta, ki se je prav tako smehljaj in božal dekle po laseh.

Nadjica se je nenadoma glasno nasmehnila in rahlo udarila Škrbića po licu, kar je Matku zopet pognalo kri po žilah; tisti mladostni privid pa je — vsaj Škrbiću se je tako zdelo — prešel v njega. Nekje pri nogah je pričel in lezel vedno višje do srca, ko je Mato občutil neko novo prerobenje.

Zunaj je nekdo potrkal in tiho stopil v sobo.

»O, Manja, ti si!?«

»Dober dan, stric! Prišla sem malo k vam.«

»Dobro, Manja, da si prišla, da boš videla...«

»Nadjica že sedi?!«

»O, še kaj več, Manja! Tudi govori naša deklica, govori! Da si jo samo slišala, kako sladek glas ima! Veš, kaj mi je rekla?«

»Najbrž je klicala mamo?«

»Skoraj bi zadela. Da si jo samo slišala! Malo prej. Sedela sva in se igrala, pa mi smehljajoče reče: »Ata!«

»Ko ste pa vedno pri njej!«

»Ah, moja deklica je, kaj pa hočem! Kaj ne, Nad?«

Manja se je vsedla poleg zibelke in prijelja za roke Nadjico, ki je zvedavo zrla vanjo in jo motrila.

»Nad!« — je poklical Škrbić in se naslonil na zibel.

»Kdo je to, Nad? Povej, Nad, kdo je to? Ali ni mama?«

»Mama!« — je nežno in nerodno ponovila Nadjica in stresla ročico. Manja in Škrbić sta bila skoro solzna od veselja.

»Dober dan!« — je pozdravila Mileva, ki je prinesla možu južino in Nadjici mleka. Opazila je Manjo, pa je v prvem trenutku pomislila na Nadjico, zato je drhte postavila krožnik na mizo.

»Nadjica govori, Mileva,« je veselo pripovedoval Škrbić.

»Zaklicala je: »Mama!« — je veselo razlagala Manja.

»Rekla mi je »Ata!« — je hitel Mato in privzdignil ropotalko, Nadjica pa je stegnila ročico in s tankim glasom rekla:

»Ata! Ata!«

Mileva je od presenečenja za trenutek kar obstala in šele nato stopila k zibelki in dvignila Nadjico na roke.

»Pokrij ji noge, Mileva!«

»Bom jaz, stric!« — se je ponudila Manja in privila plenico Milevi k prsim.

»Sedite sedaj, teta, jaz bom pa pokusila, če je mleko dovolj ohlajeno.«

»Ti pa kar sedi, Mato, in južina!« — je menila Mileva.

Škrbić je vzel košček mesa in nenhoma zrl v Nadjico, ki je tudi stegnila drobno roko in skušala posnemati svojega ata.

»Razvadi jo boš, Mato! Ze sedaj hoče vse tako, kakor tebe vidi!«

»Ne boj se Mileva! Kri nikdar ne izda! Boš videla, Mileva!«

»Ah, kaj kri! Prisedi Manja, da se kaj pogovorimo! Kri ni vedno kri. Ti preveč zaupaš. Ali se ti ne zdi, Manja?«

»Kri je večna, dokler je v njej zdravje!« — je pripomnil Škrbić mesto Manje in se nasmehnil.

»Ne vem, kaj bi rekla. Zdi se mi pa, da prav govorite, stric. Veste, teta, rekla bi, da ima stric prav; kar tako tjavendan pa ne morem povedati.«

»Pri takšnih mladih ljudeh so čustva večkrat edina pamet. Le veruj svojim čustvom Manja! — Nad! — Nad!«

»Ata! — Ata! — Mama!« — je smehljaje brbljala Nadjica, mahala z drobnima ročicama in se trudila z vsem drobnim telescem, da bi dosegla košček mesa.

»Pusti jo, Mato! Saj vidiš, da jo komaj držim na rokah.«

»Oho! — pa jo pusti. Kaj bi se trudila. — Nad! No, Nad!«

Škrbič ji je pomolil obe roki, kar je v Nadjici zopet vzbudilo prisrčen smeh. Z vsem telescem je lezla z Milevinega krila Matu v naročje, vmes pa je pridno brbljala.

»Ata, ata, at...«

»Zdaj se pa le zabavaj, če se ljubi tvojim starim kostem!«

»O, to pa že. Kaj ne, Nadjica, midva se razumeva? Nič ne zameriva drug drugemu in rada se imava!«

»Al!« — je Nadjica v smehu tanko zacvtlila in prijela očeta za nos, ga vlekla za brke in se mu toplo smehljala.

»Vidiš jo, Mileva, ha? Ali vidiš Nadjico? Le glej, kako se midva razumeva!«

»No, le zabavajta se, jaz itak nimam časa.«

Mileva je vzela skledo, obrisala mizo in šla v kuhinjo.

»Tudi jaz bom morala proti domu, stric!« je dejala Manja.

»Kam pa se tebi mudi, mladost?«

»Kradoma sem se odtrgala zdoma; ker ni očeta doma, moram pohiteti! Opoldne pride živina, pa moram pomagati materi.«

»Pa zopet kaj pridi, Manja! Pridi pogledat našo Nadjico!«

»Bom, stric! Saj smo blizu. Kadar bom le mogla, bom prišla pogledat tega črvička,« je mehko dodala Manja in pobožala sladko Nadjičino ličece.

»Na svidenje, Manja!«

»Srečno, srečno, Nad!«

Manja je stisnila Nadjičino ročico in se poslovila, Škrbič in Nadjica pa sta ostala sama v sobi. Nato je nekaj časa molče pestoval nežno bitje, ki se je zvijalo v njegovem naročju in grizlo s prvimi zobmi košček mesa.

»Ata, ata, ata,« je glasno zavpila Nadjica in ponudila očetu svoj košček mesa.

»Kaj je, Nad?«

Nadjica se mu je v odgovor zasmehljala in ga potegnila za brke.

»Vidiš jo! Kaj pa delaš, Nad? To so moji brki! Ne smeš tako, Nad!«

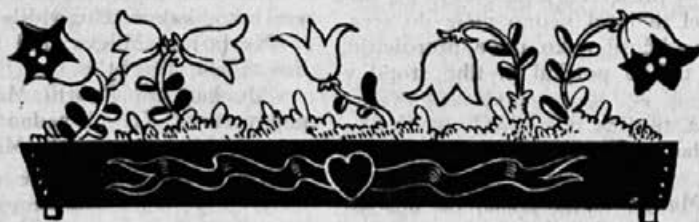
Nadjica ga je za trenutek gledala in se zopet sladko nasmehnila, izpod spodnje ustnice pa sta se ji prikazala dva svetlobela zobka. Škrbič se je zagledal nekam v hišna vrata, kjer je večkrat gledal Nadjin prihod ali odhod, kjer je večkrat našel zaklonišča svojim skritim občutkom, ki so se mu zdaj pa zdaj prelivali z vso ljubeznijo na Nadjico.

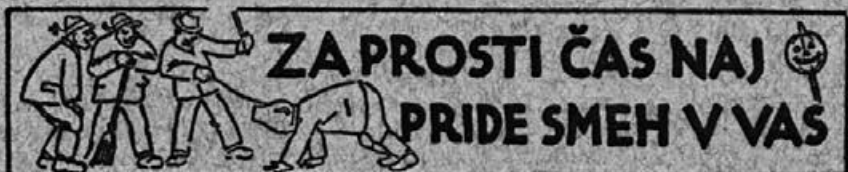
— Kako se razvija ta moja kri, — je modroval sam s sabo Škrbič. Kako se razvija kri Škrbičev in kipi! Raste ta moj Nad, raste. Kri Škrbičev bo večno živela; to sedaj čutim. Škrbičevo ime bo živelo; kri kliče, kliče! Ti moja draga Nad! —

S hrapavo desnico je Mato narahlo objel drobno Nadjičino glavo in jo poljubil na čelo.

Nadjica je po dobrih petih letih v jeseni prvič prestopila šolski prag v bezdanski ljudski šoli. Že v prvih dneh je šola otroku vzbudila neko posebno voljo do učenja. Doma je sicer večkrat vprašala Škrbiča za to in ono, še preden je videla šolo od znotraj, toda Matin pouk v črkah in številkah ni bil tako privlačen. Štetja do deset se je Nadjica naučila že, ko je bila štiri leta stara, šola pa jo je sprejela z znanjem abecede. Mnogi njeni tovariši niso poznali niti ene črke; še številki niso poznali, zato je Nadjico zelo zabavalo, ko so se vsi po vrsti gubili: Pisani i ima eno debelo, eno tanko črto in je spodaj zaokrožen.

(Dalje prihodnjič)

ZA PROSTI ČAS NAJ PRIDE SMEH V VAS

Skrben učitelj

Kakor se navaden vojak boji narednika in narednik poročnika itd., tako se tudi v šoli otroci boje učitelja, ta pa nadzornika. Tako se je hotel v neki šoli učitelj postaviti, da je res storil vse, kar je mogel in da je mladino naučil vsega, kar zahteva višja šolska oblast. Vse je še izpraševal in nazadnje je prišel na vrsto prirodopis živalstva.

Po steni so bile razstavljene podobe vseh mogočih domačih, divjih in tujih živali; učitelj je s palčico kazal na slike in izpraševal:

»Janček kaj je to?« — Janček je korajžno vstal in samozavestno odgovoril: — To je osel, gospod učitelj in ko mu je učitelj pokazal še druge živali, je Janček vse poznal: leva, tigr, ovco, kravo itd. Nazadnje je pokazal še eno žival in tudi to je Janček poznal: — To je pa bik! —

Tedaj je učitelj stopil pred tablo in otroke poučil: »Res, to je bik, dragi otroci, ali gospodu nadzorniku morate reči junec.« — Otroci so vsi prikimali in učitelj jih je zadovoljen spustil iz šole, prepričan, da bo njegova šola v nadzornikovih očeh dobila sloves kakor nobena druga.

In prišel je nadzornik. Spraševal je vse od kraja in nazadnje tudi, kako se imenujejo živali, ki so visele naslikane na steni.

In spet se je postavil Janček. Vse je znal in tudi ko mu je nadzornik pokazal bika, je korajžno odgovoril: »Junec!«

Ali nadzornik je tedaj zmajal z glavo in nekaj časa nejeverno in vprašujoče pogledaval Jančka.

Tedaj pa je tudi Jančku bilo dosti in je nadzorniku kar naravnost povedal: »Veste gospod nadzornik, gospod učitelj so nas tako naučili; rekli so da njim lahko pravimo bik, vam pa smemo reči samo junec...!«

DOMISLJAVOST

Rezar: Neka zelo lepa deklica se mi je v vlaku vedno smejala!

Plevar: Saj ni čudno, ko si pa pod nosom in po bradi ves namazan s črnimol!

ZENSKI RAZGOVOR

Tonka: Včeraj sem praznovala svoj tri-deseti rojstni dan!

Mica: No, saj je bil že zadnji čas...

ZAKONSKI RAZGOVOR

Zena: Če nehaš takoj popivati, ne boš nikoli star!

Mož: Saj sem že vsem svojim znancem rekel, da vino človeka vsak dan bolj osveži in pomladi!

PRI ZDRAVNIKU

Zdravnik: Ali se ponoči dobro počutite?

Pacijent: Zelo slabo, gospod doktor!

Zdravnik: Kaj pa ste po poklicu?

Pacijent: Nočni čuvaj, gospod zdravnik!

MESČANSKI OTROCI

Sinček: Kakšna žival je to, oče?

Oče: To je prašič!

Sinček: Kaj pa je naredil, da mu tako pravijo? —

Poletje je tu!

Kolesa,

motorji, vsi nadomestni deli

Splošna trgovska d. o. z.
Ljubljana, Tyrševa cesta 33

Kmetski hranilni in posojilni dom

zadruga z neomejenim jamstvom

v Ljubljani, Tavčarjeva ulica številka 1

Žiro račun pri Narodni banki — Račun Poštne hranilnice 14.257 — Brzjav „Kmetiskodom“
Telefon 28-47

Sprejema vloge

na knjižice in na tekoči račun — Daje kratkoročna posojila — Eskontuje menice
Nove vloge na knjižice in na tekoči račun vsak čas razpoložljive obrestuje po **4 do 5%**

Za vse vloge nudi popolno varnost

Zaupajte domačemu denarnemu zavodu!

Razne vrste

ZDRAVILNIH ZELIŠČ

kupuje po najvišjih dnevnih cenah

KMETIJSKA DRUŽBA, r. z. z o. z.

v LJUBLJANI

Novi trg 3

Zahtevajte informacije — pošljite vzorce in ponudbe!

Ekonom v Ljubljani, Kolodvorska ul. 7

r. z. z o. z.

(v lastni hiši)

Telefon interurban 25-06

Dobavlja vse deželne pridelke, kakor: pšenico, rž, ječmen, oves, koruzo, ajdo itd. Mlevske izdelke: pšenični zдроб, pšenično moko, rženo moko, ajdovo moko, koruzno moko, koruzni zдроб, pšenično in koruzno krmilno moko, pšenične otrobe, ješprenj, kašo. — Poljske pridelke: krompir, fižol, zelje, sadje, seno in slamo. Stalna zaloga vseh umetnih gnojil (rudninskega superfosfata, kalijeve soli, Tomasove žindre, nitrofoskala, apnenega dušika, čilskega solitra itd.), cementa in drugo.

Glavno zastopstvo za Slovenijo opekarne »Ilovac«, Karlovac, za vse vrste zidne in strešne opeke.